

Katri Kärki ja Petteri Kärki

Icehearts-toiminta koulun tukena

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi AMK

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

5.4.2015

Tekijä(t) Otsikko	Katri ja Petteri Kärki Icehearts-toiminta koulun tukena
Sivumäärä Aika	43 sivua 5.4.2015
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja(t)	Lehtori Seija Mäenpää Lehtori Jyrki Konkka
<p>Tutkielma toteutettiin kolmannen sektorin ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä tekeväälle Icehearts ry:lle, jonka tarpeista aihe nousi. Työn tarkoituksen oli selvittää miten Icehearts ry:n koulutyö vaikuttaa lasten koulunkäyntiin ja koulun muuhun arkeen Icehearts-kasvattajien ja koulun henkilökunnan näkökulmasta. Tutkielman tavoitteena oli saada Icehearts ry:lle konkreettista tietoa koulutyön vaikuttavuudesta, jonka avulla he pystyvät kehittämään toimintaansa ja markkinoimaan sitä päättävillä tahoille.</p> <p>Laadullisessa tutkielmassa käytimme aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Teemoinamme olivat Iceheartsin ja koulun yhteistyö, koulumaailman nykypäivän haasteet ja vaikuttavuuden arviointi. Aineisto kerättiin haastattelemalla neljää henkilöä, kahta Icehearts-kasvattajaa ja kahta koulun opettajaa. Haastattelut suoritimme kahtena parihaastatteluna, Icehearts-kasvattajat sekä koulun opettajat omina pareinaan. Saatu aineisto litteroitiin ja analysoitiin teemoittelemalla.</p> <p>Aineistosta kävi ilmi että kasvattajan yksi rooli on toimia opettajan lähimpänä työparina, jolloin opettajalla on toinen aikuinen jakamassa arjen haasteita. Koulu asettaa tietyt raamit, joihin kaikkien lasten ei ole helppo sopia mutta Icehearts voi toiminnallaan helpottaa sopeutumista. Opettajilla on rajalliset mahdollisuudet kohdata lapsia yksilöllisesti koulun arjessa resurssien puutteen vuoksi mutta kasvattaja pystyy vastaamaan tähän tarpeeseen.</p> <p>Johtopäätöksenä voidaan päätellä, että lapsen subjektiutta tukevalla arvostavalla kohtaamisella sekä syrjäytymistä ehkäisevällä toiminnallaan Icehearts-kasvattaja tukee lapsen koulunkäyntiä. Tämä tuli ilmi niin opettajien kuin kasvattajienkin haastatteluista.</p>	
Avainsanat	Ehkäisevä sosiaalityö, lastensuojelu, kohtaaminen, syrjäytyminen

Author(s) Title	Katri and Petteri Kärki Icehearts Work at School Support
Number of Pages Date	43 pages 5 April 2015
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Degree Programme in Social Services
Specialisation option	
Instructor(s)	Seija Mäenpää, Senior Lecturer Jyrki Konkka, Senior Lecturer
<p>The study was executed for the third sector preventive child welfare work doing Icehearts, the need of which the subject arose. The meaning of the study was to find out how Icehearts' schoolwork affects children's school and other daily life at school from the points of view of school teachers' and the Icehearts educators'. The aim of this study was to acquire concrete concerning how effective the school work was at Icehearts. Thus they can develop their action and market it to municipality leaders.</p> <p>In the qualitative study, we used theme interviews as methods for gathering material. Our themes for interviews, consisted of cooperation between Icehearts and the school, challenges in today schoolworld and effectivity evaluation. The material was gathered by interviewing four people, two of Iceheart-educators and two teachers. We conducted two pair interviews, one for Icehearts educators and one for the school teachers. The material was transcribed and analyzed by the thematic analysis.</p> <p>It turns out from the material that one role of the educator is to work as a teacher's closest colleague, so that the teacher can have another grown-up to share the challenges of a schoolday. The school sets certain boundaries, in which everyone has not an easy to fit but instead with it's action Icehearts can make it easier. Teachers' have limited opportunities to face children individually because the lack of the resources but the educator can meet this need.</p> <p>As a conclusion, it can be suggested that with work that supports children's subjectivity and preventive of social exclusion action Icehearts-educator supports the child's school. This came out in both of the interviews.</p>	
Keywords	preventive social work, child welfare, encountering, social exclusion

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Yhteiskunnan kokemia muutoksia	2
3	Lastensuojelu	3
3.1	Lastensuojelulaki	5
3.2	Ehkäisevä lastensuojelu	5
4	Kolmas sektori	7
4.1	Kolmannen sektorin toimija Icehearts ry	8
4.2	Aikaisempia tutkimuksia aiheesta	9
5	Koulumaailman haasteet ja Icehearts ry	10
5.1	Lasten haastava käyttäytyminen	12
5.1.1	Tarkkaavaisuudenhäiriöt	13
5.2	Icehearts ry lasten tukena koulun arjessa	14
5.3	Koulun arvot ja erityisopetus	15
6	Sosiaalipedagoginen lähestyminen	16
6.1	Syrjäytyminen	16
6.1.1	Lasten ja nuorten syrjäytyminen	17
6.2	Lasten ja nuorten osallisuus	19
6.3	Subjektin tukemisen määritelmä	20
6.4	Icehearts ry:n filosofia	21
7	Menetelmälliset valinnat	23
7.1	Tutkimuskysymyksemme	23
7.1	Kohderyhmä	23
7.2	Laadullinen tutkimus	23
7.2.1	Haastattelututkimus	24
7.2.2	Teemahaastattelu	25
7.3	Aineiston analyysi	26
8	Tutkimustulokset	26
8.1	Lapsen kohtaaminen	27
8.2	Kasvattajan ja opettajan välinen yhteistyö	30
8.3	Koulu ympäristönä	33

9	Johtopäätökset	35
10	Tutkielman luotettavuus ja eettisyys	37
11	Pohdinta	39
	Lähteet	44

1 Johdanto

Koulumaailmaa on ravistellut viimevuosina useat järkyttävät tapahtumat, jotka ovat saaneet alkunsa lasten ja nuorten pahoinvoinnista. Lasten ja nuorten syrjäytyminen on alkanut puhuttaa koko kansaa ja hallituskin on ottanut asian vakavasti ja pyrkii puuttumaan asiaan, muun muassa nuorisotakuun avulla.

Arja Antikainen kuvailee nykykoulumaailman tilannetta opettajan näkökulmasta seuraavalla tavalla:

Suomalainen koululaitos on maailmalla arvostettu. Kuitenkin jotain on pahasti pielessä. Iso osa opettajista ei viihdy työssään. Moni nuori opettaja vaihtaa alaa muutaman vuoden jälkeen. Osa oppilaista ilmoittaa, ettei koulussa ole kivaa. Tunnit ovat tylsiä, opettajat tyhmiä ja kouluruoka pahaa. Onko se koulun vika? (Antikainen 2014: 48.)

Luokkakoot kasvavat, pienryhmiä lakkautetaan ja oppilaita integroidaan tavallisiin luokkiin. Häiriökäyttäytyminen on yleistä, jolloin tavallinen puhe, kehoitukset, pyynnöt ja kiellot eivät enää toimi ja opettajilta on viety keinot puuttua häiriköintiin. Erityisen tuen piirissä on entistä enemmän oppilaita. (Antikainen 2014: 48-50.) Mitä tehdä, kun koulun voimavarat ja tukitoimet eivät enää riitä turvaamaan lapsen tai nuoren koulussa käyntiä?

Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä kolmannen sektorin toimijan Icehearts ry:n ja erään pääkaupunkiseudun koulun kanssa. Icehearts ry:n toimintamallin tarkoitus on karkeasti kiteytettynä ennaltaehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä liikunnan avulla koulussa ja vapaa-ajalla (Vartiamäki – Niemelä 2013: 7). Kvalitatiivinen tutkielmamme käsittelee Icehearts ry:n toimintaa eräässä koulussa ja tutkii sen vaikutuksia koulun työntekijöiden ja Icehearts-kasvattajien näkökulmasta. Tarkoitus on, että Icehearts ry voi tutkielman avulla saada tietoa toiminnan vaikuttavuudesta ja mahdollisista kehittämiskohteista. Tutkielmaa voisi käyttää myös Icehearts-koulutyön esittelemisessä ja markkinoimisessa päättävälle taholle. Koulu, jota tutkielmamme koskee, oli Icehearts ry:n edustajan ehdottama koulu, jossa Icehearts-koulutyötä on toteutettu jo usean kasvattajan voimin. Näin ollen saisimme toiminnasta kattavamman kuvan, kun kokemusta yhteistyöstä on jo ehtinyt karttua useammalta vuodelta.

Tutkielma toteutettiin teemahaastattelumallia käyttäen. Teemahaastattelussa keskitytään yksityiskohtaisten kysymysten sijaan aiheeseen liittyviin keskeisiin teemoihin (Hirsjärvi – Hurme 2008: 48). Teoriaosuudessa teemme katsauksen Icehearts ry:n filosofiaan, ehkäisevään lastensuojelutyöhön, syrjäytymiseen, sekä lasten yleisimpiin häiriökäyttäytymisen syihin, joiden ajattelimme olevan keskeisiä asioita tutkielmamme kannalta. Käymme tutkimustulosten ja johtopäätösten jälkeen läpi myös tutkielman eettisyyttä ja luotettavuutta. Pohdinnassa käsittelemme opinnäytetyön prosessia ja arvioimme tutkielman toteutumista sekä sen aikana esiin tulleita kysymyksiä.

2 Yhteiskunnan kokemia muutoksia

Suomalaisten yhteiskunta ja perhe-elämä kokivat suuren muutoksen 1960-, 1970- ja 1980-luvulla, jolloin perinteiset maaseudun lähiyhteisöt hajosivat. Aikaisemmin tyypillinen suomalainen perhe asui maaseudulla ja perheeseen kuului isän, äidin ja lasten lisäksi muita sukulaisia ja palkollisia. Tällöin myös lähikontaktit muihin yhteisön jäseniin olivat yleisiä ja lapsia ympäröi laaja turvallisten aikuisten muodostama verkosto. Kaupungistumisen myötä perhekoot ovat pienentyneet ja moderni pienperhe (isä, äiti ja lapset) yleistyi, jossa molemmat vanhemmat käyvät palkkatyössä ja pienet lapset päivähoitossa. Kontaktit muihin läheisiin sukulaisiin tai ystäviin voivat olla vähäiset ja vanhemmilla voi olla ongelmia perheen, harrastusten ja työn yhteensovittamisessa, jolloin vanhemmat voivat kokea myös olevansa epäonnistuneita vanhemmuudessaan. Tällöin he saattavat kokea lapsen kasvatuksen ulkoistamisen ammattilaisille lapsen kannalta hyödylliseksi. Lapsi saattaa kulkea onnistuneesti päivänsä kodin, koulun/päivähoidon ja harrastusten välillä ja saa niistä eväitä kasvuunsa, mutta ongelmia ilmenee silloin kun lapsen kasvu ei etenekään ongelmitta, eikä kukaan ota täyttä vastuuta lapsen kasvun tukemisesta, ennen kuin tilanne on ehtinyt kärjistyään pahaksi. (Lämsä 2009a: 20-23.)

Lapsiperheiden köyhyysaste tuli kaksinkertaiseksi 1990-luvulla, joka useissa tutkimuksissa on voitu nähdä perhepoliittisten etuuksien leikkaamisen seurauksena. Myös lapsiperheiden demografinen rakenne muuttui 1990-luvulla, jolloin syntyvyys kokonaisuudessaan laski, mutta yksinhuoltajien ja vähintään kolmen lapsen perheet lisääntyivät. Näillä ryhmillä on suurempi köyhyysriski, kuin muissa perheissä. Nämä molemmat ilmiöt lisäsivät lapsiperheiden köyhyyttä. Vuonna 2000 lastenhoitoon tarkoitetut tulonsiirrot

vähensivät köyhyysastetta noin kolmanneksen vähemmän, kuin vuonna 1991. (Takala 2005: 81-89.)

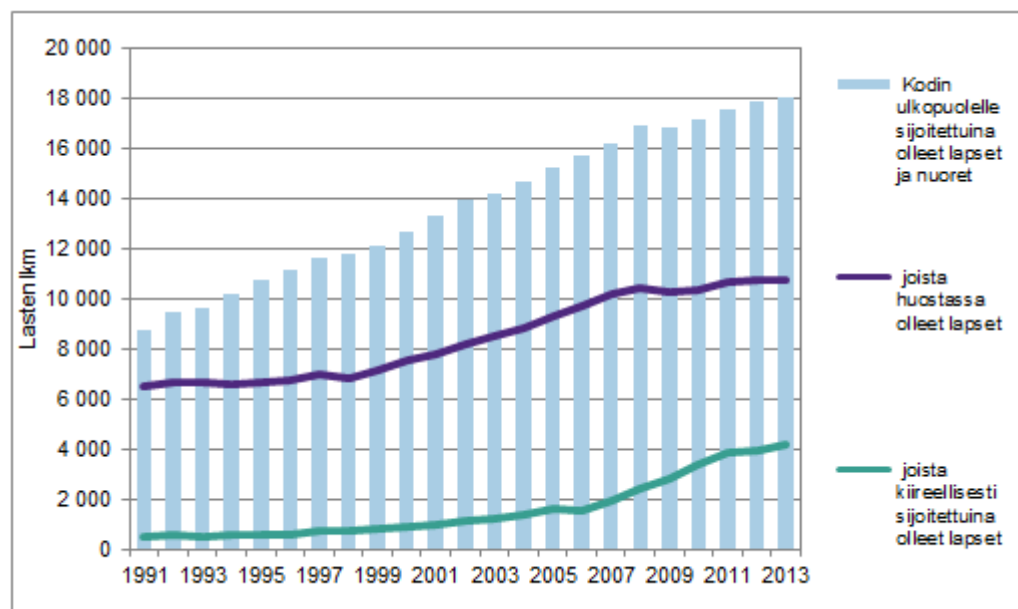
Perhe on kuitenkin edelleen keskeinen tuki ja turva niin lapsille kuin aikuisille, mutta samalla se on myös riippuvaisempi perheen ulkopuolisista tekijöistä, kuten työmarkkinatilanteesta. Töiden suuri määrä tai työttömyys voi aiheuttaa vanhemmissa stressiä ja väsymystä, jotka taas voivat heikentää heidän kykyjään huolehtia lapsen perustarpeista ja antaa lapselle aikaa ja läsnäoloa. Tällaisissa tilanteissa on olennaista se, löytyykö lapsille tukea antavia turvallisia aikuisia perheen ulkopuolelta, vai oletetaanko lasten itsenäistyvän nopeammin ja tekevän itse oman tulevaisuutensa kannalta olennaisia päätöksiä liian varhain. (Lämsä 2009a: 23-24.)

3 Lastensuojelu

Lastensuojelu on lakisääteistä toimintaa ja sen tehtävä on toteuttaa YK:n lastenoikeuksien sopimusta (Bardy 2013: 71). Tämä Yhdistyneiden kansakuntien lastenoikeuksien yleissopimus on tärkein lasten ihmisoikeuksiin liittyvä oikeudellisesti sitova asiakirja Suomessa, joka on hyväksytty YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Lasten oikeuksien sopimus on hyväksytty kaikkialla muualla maailmassa, paitsi Yhdysvalloissa, Etelä-Sudanissa ja Somaliassa. Sopimuksessa on 54 artiklaa, jotka käsittelevät lasten oikeuksia ja niiden täytäntöönpanoon liittyviä asioita. (Pajulammi 2014: 164 -165.) Lasten suojelussa ovat osallisina koko yhteiskunta ja kaikki kansalaiset ja lastensuojelu on osa tätä kokonaisuutta. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kasvuun. Tarve lastensuojelulle tulee siitä, että perheet ja vanhemmat eivät ole saaneet tarpeeksi tukea yhteiskunnalta. Tuki vanhemmille täytyy tulla sieltä missä he ja lapset yleensäkin käyvät eli neuvoloissa, päiväkodeissa ja kouluissa. (Taskinen 2010: 19-22.) Loppujen lopuksi lastensuojelun ydin on yksinkertainen: siinä turvataan lapsen kehitys ja terveys sekä poistetaan näitä vaarantavat tekijät (Bardy 2013: 73).

Lastensuojelussa olevien lasten määrän jatkuva lisääntyminen on yksi viime vuosien käytetyimmistä pahoinvoinnin mittareista. Sitä on yritetty kuitenkin selittää muun muassa poikkeavuutta koskevan sietokyvyn mahdollisena alenemisena ja yhteiskunnallisen huolenpidon ilmauksena. (Bardy - Heino 2013: 13.) Vuonna 2013 sijoitettiin kiireellisesti

4 202 lasta, jolloin määrä edellisvuoteen verrattuna kasvoi 6,6 prosenttia. Kiireelliset sijoitukset ovat lisääntyneet vuodesta 2005. Kaiken kaikkiaan kodin ulkopuolelle sijoitettuna vuonna 2013 oli 18 022 lasta ja nuorta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 88 795 lasta ja nuorta, joista 43,3 prosenttia oli uusia asiakkaita. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos n.d.)

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä niistä huostassa olleet ja kiireellisesti sijoitetut lapset vuosina 1991–2013 (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos n.d.).

Keskiluokkaistuvassa ja eriarvoistuvassa Suomessa lapsiperheiden taloudellinen asema on heikentynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana. Tulorot ovat kasvaneet tarkoittaen, että pienituloisten tulotaso on noussut vähiten ja suurituloisten eniten. Monilapsiset yksinhuoltajaperheet kärsivät tästä eniten. Eriarvoisuuden kasvulla on monia seurauksia, muun muassa lasten kaltoinkohtelua, mielenterveysongelmia, perheristiriitoja ja – väkivaltaa. Myös lasten väliset hyvinvointierot ovat kasvaneet, mikä puolestaan näkyy esimerkiksi lastensuojelun asiakasmäärien kasvuna. (Bardy - Heino 2013: 15 -16.) Lastensuojelutarpeen voi laukaista niin tavalliset elämäntilanteet kuin poikkeuksellisen haastavatkin olosuhteet (Bardy 2013: 73). Yleisimpiä perusteita lastensuojelulle on Anna-Liisa Lämsän (2009) tutkimuksen mukaan äidin päihteidenkäyttö, mielenterveysongelmat sekä niistä usein johtuva lapsenhoidon laiminlyönti. Avohuollon tukitoimien tarvetta perusteltiin lisäksi isän päihteidenkäytöllä, vanhempien erotilanteesta

johtuvilla ongelmilla sekä vanhempien kyvyttömyydellä jokapäiväisissä toimissa. Myös lasten omasta oireilusta löytyi merkkejä. Jo alle 12-vuotiailla lapsilla oli koulunkäyntiin, päihteidenkäyttöön sekä näpistykseen liittyvä ongelmia. (Lämsä 2009b: 91.)

Köyhien ja varakkaiden perheiden lapsilla mahdollisuudet muun muassa harrastuksiin eivät ole tasa-arvoiset. Monet harrastukset ovat maksullisia ja saattavat olla pitkän matkan päässä. Monipuoliseen ja terveelliseen ruokavalioon ei vähävaraisemmalla ole samalla tavalla mahdollisuuksia kuin parempituloisella. Sosioekonomisesti paremmissa asemassa olevat nuoret tupakoivat ja käyttävät alkoholia hallitummin kuin huonommassa asemassa olevat. Heillä on myös paremmat ruokailutottumukset ja he harrastavat enemmän vapaa-ajan liikuntaa. (Bardy - Heino 2013: 17-18.)

3.1 Lastensuojelulaki

Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 2007). Lastensuojelulakiin voidaan nähdä kiteytyvän yhteiskuntapolitiikan koko kirjo kasvuolosuhteiden rakenteista aina huostaanottoon. Lain tehtävä on hoitaa yhteiskuntaa huolehtimalla yleisistä oloista ja ehkäisemällä ongelmia, sekä korjata niitä huolehtimalla yksilöistä ja perheistä. (Bardy 2013: 71.)

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 2007.)

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Sitä toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 2007.)

3.2 Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelu jakautuu kahteen kokonaisuuteen, ehkäisevään lastensuojeluun sekä lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Kunnat toteuttavat ehkäisevää lastensuojelua muun muassa äitiys- ja lasten neuvoloissa, päivähoidossa, perhekeskuksissa, ope-

tuksessa, nuorisotyössä ja muussa terveyden huollossa, jotka ovat kunnan peruspalveluita. Näin ollen lapsilta ja perheiltä ei edellytetä lastensuojelun asiakkuutta saadakseen näitä tukimuotoja, vaan työtä tehdään osana lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja palveluita. Ehkäisevää lastensuojelua voi olla myös lapsen huomioon ottaminen aikuisten palveluissa, kuten esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluissa, arvioimalla onko vanhemman kyky huolehtia lapsen perustarpeista heikentynyt ja tarvitaanko siihen lisätukea. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu sen sijaan keskittyy tilanteisiin, joissa lastensuojeluasia tulee vireille kunnan sosiaalitoimessa. Lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun kuuluu esimerkiksi lastensuojeluilmoitukset tai muut hakemukset tai toiminnot, joiden avulla lastensuojelun työntekijä on saanut tiedon mahdollisesti lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta. Lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun kuuluvat myös kiireelliset lastensuojelun arvioinnit. Lastensuojelun asiakkuus katsotaan alkavan silloin, kun on ryhdytty kiireellisiin lastensuojelutoimenpiteisiin, tai on tehty päätös lastensuojeluntarpeen selvityksen tekemisestä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Lasten hyvinvoinnin edistämisen voidaan nähdä ehkäisevän, tai ainakin vähentävän vaikeuksien syntymistä, joka on osaltaan inhimillisesti tärkeää, mutta myös taloudellisesti kannattavaa. Keskeisiä ehkäisevän lastensuojelun tehtäviä on perheiden tukeminen, niin taloudellisesti, kuin erilaisten palveluidenkin avulla. Myös kasvuolosuhteiden kehittäminen sekä ongelmien ennaltaehkäisy ovat kaikilla hallinnon alueilla tarpeen. Kunnan tehtävä ja vastuu on järjestää lastensuojelupalvelut siten, että ne vastaavat paikallista tarvetta. Kunnan on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lasten hoidosta ja kasvatuksesta vastuussa olevia henkilöitä eri palvelujen avulla. (Taskinen 2010: 32 - 34.)

Lastensuojelulain 3 a § kertoo ehkäisevästä lastensuojelusta seuraavaa:

Lastensuojelun lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi 2 luvun mukaista ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelulaki 2007.)

4 Kolmas sektori

Leif Rönnerberg kuvailee kolmatta sektoria sijoittamalla sen yritysten, valtion ja perheiden muodostaman kolmion keskiöön. Kolmatta sektoria motivoi usein jokin kapeampi sosiaalinen lähtökohta ja joissakin tapauksissa toiminta voi koskea hyvinkin pieniä väestöryhmiä. (Hokkanen ym. 1999: 79-80.)

Yksi ensimmäisistä kolmas sektori-käsitettä käyttävistä tutkijoista oli amerikkalainen sosiologi Amitai Etzioni, joka käytti termiä 70-luvun alussa. Käsitteellä hän tarkoitti organisaatiomuotoja, jotka toimivat valtion ja markkinoiden välisellä harmaalla vyöhykkeellä. (Helander 1998: 51.) Kansainvälinen Johns Hopkins-ryhmän edustajat kutsuvat kolmatta sektoria rakenteellis-operationaaliseksi. Tämä määrittely jakautuu viiteen kriteeriin, joita ovat rakenteellisuus, voittoa tavoittelematon jakaminen, itsehallinnollisuus, yksityisyys ja vapaaehtoisuus. Rakenteellisuudella tarkoitetaan sitä, että kolmannen sektorin yksiköiden tulee olla järjestäytyneitä ja rekisteröityneitä Suomen vastaavaan rekisteriin. Voittoa tavoittelemattomuus sisältää sen, että yksikkö ei saa tuottaa taloudellista voittoa omistajilleen/johtajilleen, mutta sillä on kuitenkin oikeus hakea varoja ulkopuolisilta tahoilta. Varat tulee kuitenkin suunnata yksikön omaan toimintaan. Itsehallinnollisuudella tarkoitetaan yksikön edellytyksiä valvoa omaa toimintaansa, omien sääntöjensä ja toimintamalliensa mukaisesti, ilman ulkopuolisen tahon puuttumista yksikön asioihin. Voittoa tavoittelemattomat yksiköt eivät ole julkisen vallan alaisuudessa, joten ne eivät ole osa valtiota, eikä näin ollen yksikköä hallinnoi julkisen sektorin asettama viranomainen tai johtokunta. Tämä ei silti pois sulje yhteistyön mahdollisuutta eri viranomaisten kanssa. Yksikön toimintaan tulee voida osallistua täysin vapaaehtoisesti. Yksikön ei kuitenkaan tarvitse hankkia kaikkia varoja vapaaehtoisin lahjoituksin tai keinoin. (Helander 1998: 53-55.)

Elävä ja toimiva kansalaisyhteiskunta on hyvinvointivaltiolle tarpeellinen sen tuottaman sosiaalisen pääoman ja jopa suoranaisten sosiaali- ja terveydenhuollon menojen säästöjen kautta. Suomen evankelis-luterilainen kirkko näkee, että lamavuosina suomalaiset huomasivat pelkän palkkatyön olevan riittämätön turvaamaan kansalaisten avun tarpeen. Lisäksi tarvitaan vastuun ottamista toisista ihmisistä ilman rahallista korvausta kuten järjestöjen ja kirkkojen tarjoamaa vapaaehtoistyötä. Virallinen palvelukoneisto ei välttämättä pysty auttamaan yksittäistä ihmistä kaikissa ongelmissa. Järjestöt auttavat asianomaisia ja heidän läheisiään sairauden, vamman tai sosiaalisen ongelman ilme-

tessä. Erityinen merkitys järjestöillä on yksilölle hänen identiteetin rakentamisessa muuttuneissa olosuhteissa. Yhteiskunnan rattaista pudonneet saattavat kokea palvelujärjestelmän osallistavat ja ”parantavat” kynnykset liian suuriksi jolloin tarvitaan erialaisia yhteisöjä ja järjestöjä jotka pystyvät tarjoamaan pienempiä askelia otettaviksi. Esimerkiksi hoitoyhteisöissä keskityttäisiin uuden elämäntavan ja identiteetin etsintään ”kunnon kansalaiseksi” tervehtymisen sijasta. (Möttönen - Niemelä 2005: 67-74.)

4.1 Kolmannen sektorin toimija Icehearts ry

Icehearts ry:n toiminta on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä (Icehearts-esite 2013). Ennaltaehkäisevä lastensuojelu on lastensuojelulaissa säädettyä tavoitteellista ja suunnitelmallista lastensuojelu toimintaa ja perustuu ajatukseen, että jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus hyvään lapsuuteen, turvalliseen kasvuun ja kehitykseen, sekä riittävään osallisuuteen. YK:n lasten oikeuksien sopimuksen periaatteet ovat ehkäisevää lastensuojelua ohjaavia tavoitteita, joiden perusteella pyritään edistämään ja turvaamaan lasten hyvinvointi. Ongelmien syntymisen ehkäisy on yksi ehkäisevän lastensuojelun tavoitteista, joka voidaan nähdä hyvin laajana, yhteisöllisenä, kaikkia lapsia ja perheitä koskevana toimenpiteinä, mutta ehkäisevä lastensuojelu voi olla myös tarkemmin kohdennettua toimintaa. Tällöin haasteellisissa tilanteissa oleville perheille tarjotaan erityisiä tukitoimia, joiden avulla pyritään ehkäisemään perheen lasten/nuorten syrjäytyminen ja perheen kriisin syveneminen. Varhaisen puuttumisen myötä perheen tulevaisuuden lastensuojelutarvetta voidaan vähentää, Oleelliset seikat ovat siis mahdollisimman varhain asioihin puuttuminen, vanhempien ja huoltajien tukeminen vanhemmuudessa ja lapsen edun huomioiminen jokaisessa tilanteessa. (Sosiaaliportti 2012.)

Icehearts ry perustettiin Vantaalla vuonna 1996. Se on innovatiivinen varhaisen puuttumisen toimintamalli, joka tarjoaa pitkäkestosta ja ammatillista kasvun tukea niille lapsille, joissa on huomattu erityistä huolta. Joukkueen kesto on 12 vuotta. (Icehearts-esite 2013) Icehearts on pojille (sittemmin myös tytöille) suunnattu tukimuoto, jossa joukkueen kasvattajana toimii koko joukkueen toiminnan ajaksi sitoutunut ja koulutettu kasvattaja, pojilla mies ja tytöillä nainen. Monella Icehearts-joukkueen pojalla ei ole omassa arjessaan isää tai muutenkaan läheistä miestä, johon samastua tai jolta saada tukea. (Vartiamäki, Niemelä 2013: 13.) 7-10 vuotiaana pojat ovat erittäin miesjanoisia ja tässä iässä huonot kokemukset esimerkiksi isästä ovat erityisen vahingollisia. Tämän ikäiset pojat hakeutuvat mieluusti heidän seurasta kiinnostuvien miesten seuraan

ja hakevat heiltä mallia muun muassa miehisyyden ja aggression hallintaan. (Cacciato-re - Koiso-Kanttila 2008: 106.) Noin 70 prosenttia koulun aloittavista erityistukea tarvitsevista lapsista on poikia ja jossain määrin poikien antisosiaalinen oireilu ja käytöshäiriöt voidaan katsoa johtuvan puutteellisesta isän tuesta. Lapsi purkaa pahaa oloaan ja ikäväänsä ympäristöön, kokiessaan jatkuvaa turvattomuutta, olematta kuitenkaan tahallaan hankala ja häiriintynyt. Näin ollen välittävä mies (kasvattaja) voi olla pojille suojaava tekijä. Kasvattaja tarjoaa pojille läsnäolevan aikuisen, mutta luo myös turvalliset rajat. (Vartiamäki - Niemelä 2013: 12-13.)

Joukkueen ydinryhmään kootaan noin 10 erityistuen tarpeessa olevaa poikaa yhdessä sosiaalitoimen, ammattilaisten ja koulujen kanssa lähialueen päiväkodeista, esikouluista ja starttiluokista. Näitä kymmentä poikaa yhdistää yleensä huoli heidän tasapainoisesta kasvusta ja kehityksestä, johon liittyy myös uhka syrjäytymisestä ja koulupudokkuudesta tulevaisuudessa. Koska Icehearts ry:n toiminta on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, koetaan varhainen puuttuminen keskeiseksi asiaksi. Syrjäytyminen ei tapahdu hetkessä, vaan sen katsotaan olevan seuraus pitkittyneestä tuen puutteesta. Tämän vuoksi pojat ovat joukkueeseen saapuessaan vasta 6-7-vuotiaita. Lapsuusiän käytös- ja tunnehäiriöt, hyperaktiivisuus sekä muut käytöksenongelmat ennustavat nuoruudessa runsasta päihteiden käyttöä sekä päihderikoksia. Näistä käytösongelmista kärsii noin neljä prosenttia pojista, jotka tulevaisuudessa ovat vastuussa neljäsosasta ikäluokkansa rikoksista. Icehearts pyrkii tavoittamaan juuri nämä riskiryhmän pojat, jotka tarvitsevat varhaista puuttumista ja pitkäaikaista tukea. (Vartiamäki - Niemelä 2013: 11-12.) Joukkueen lopullinen koko ydinryhmä mukaan luettuna on noin 20-25 lasta. Tyypillinen Icehearts-poika (edellä mainittujen seikkojen lisäksi) on perheestä joissa resurssit harrastustoimintaan ovat rajalliset, esimerkiksi maahanmuuttaja- yksinhuoltaja tai suurperheen lapsi. (Icehearts-esite 2013.)

Icehearts ry:n toimintamalli on saanut muun muassa seuraavia tunnustuksia: Valtakunnallinen Toivon Tuoja 2013- palkinto, Vuoden Kasvattaja 2012, Euroopan innovatiivisin toimintamalli rikoksentorjunnassa 2011, Unicefin lapsen oikeuksien vaikuttaja 2008. (Icehearts-esite 2013.)

4.2 Aikaisempia tutkimuksia aiheesta

Iceheartsista on tehty useita tutkimuksia, niin opinnäytetöitä kuin pro-gradu tutkielmia-kin. Kimmo Pölkki (2011) teki opinnäytetyön jossa tutki joukkueurheilun vaikutuksia sosiaalisena vahvistajana, tuloksista kävi ilmi että toiminnalla oli ollut sosiaalisesti vahvistava merkitys lapsille. (Pölkki 2011: 2.) Myös vanhempien kokemukset toiminnasta olivat positiiviset. Irina Tiitisen (2013) sekä Inkeri Hiilisen ja Seliina Takkisen (2014) opinnäytetyöt koskivat joukkueen kokoamisprosessia, kumpikin työ lähestyi aihetta vähän eri kulmista.

Riikka Åstrand tutki pro gradu tutkielmassaan pitkäjänteisen harrastustoiminnan vaikutuksia lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Tuloksista voidaan päätellä että toiminnalla oli positiivisia vaikutuksia muun muassa lasten omanarvontunteen kasvuun sekä elämäntaitojen parantamiseen (Åstrand 2007: 140.) Heli Sillman ja Sanna Strömdahl tutkivat vuonna 2011 tekemässään opinnäytetyössä Iceheartsin yhteistyötä koulun ja sosiaalitoimen kanssa. Opinnäytetyön tuloksista yhteistyön merkityksestä opettajille löytyi samankaltaisuuksia meidän työellemme muun muassa tiedon välityksen osalta. (Sillman – Strömdahl 2011: 18.)

5 Koulumaailman haasteet ja Icehearts ry

Suomi on saanut OECD:n PISA-tutkimusohjelman selvitysten perusteella huomiota hyvästä koulutuksestaan. Tutkimuksissa on kansainvälisesti vertailtu eri maiden koulutuksen tilaa sekä tuloksia ja suomalaiset oppilaat ovat tutkimuksen mukaan parhaita oppijoita monella eri alueella. Muun muassa suomalaista koulutusjärjestelmää, opetus-toimintaa sekä opettajien työtä on kiiteltu tuloksiin vaikuttavina tekijöinä. Suomalaiset oppilaat ovat saaneet hyviä tuloksia luonnontieteissä, matematiikassa, ongelmanratkaisussa ja lukutaidossa, mutta tulevaisuudessa odotetaan myös hyviä tuloksia antaneen erityisopetuksen saavan huomiota osakseen. (Ikonen – Virtanen 2007: 13.)

Huolimatta suomalaisten lasten hyvästä koulumenestyksestä, kansainväliset vertailut paljastivat myös sen, että suomalaiset lapset viihtyivät kouluissa huonosti. Tämän vertailun tuloksena YK:n lasten oikeuksien komitea pyysi tekemään selvityksen suomalais-ten lasten huonon kouluviihtyvyyden syistä. (Harinen - Halme 2012.) Myös oppilaiden sosioemotionaalista kehitystä ei ole tuettu kouluissa riittävästi (Pesonen - Lehtinen -

Huhtala 2010: 63). Kouluissa sosiaaliset haasteet ovat lisääntyneet ja mutkistuneet. Monissa kouluissa mielenterveyden, päihteiden ja väkivallan (myös itseensä kohdistuneen) on koettu lisääntyneen ja tulleen osaksi koulujen arkea. Nykypäivänä myös perheiden kamppailu koventuvien psyykkisten ja taloudellisten ongelmien parissa näkyy väistämättä myös kouluissa. Nuorten pahoinvointi on ilmennyt kouluissa myös äärimmäisinä ilmiöinä, kuten koulusurmina. Pahoinvointi lasten ja nuorten parissa on ollut näkyvissä jo pitkään, mutta kuitenkin yhteiskunta ei ole reagoinut varomerkkeihin riittäväillä toimilla. (Wallin 2011: 23.) Nuorisopolitiikka on kuitenkin noussut pinnalle 2000-luvun politiikassa jonka seurauksena yksi kolmesta hallituksen politiikkaohjelmasta käsitteleekin tätä nykyä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia (Aaltonen 2011: 15). Irmeli Järventien tekemän tutkimuksen mukaan alle puolet lapsista meni nukkumaan ennen kello yhtätoista, osa jopa vasta yhden jälkeen yöllä. Näin ollen nukkuma-aikaa ei tule kuin reilu viisi tuntia olettaen että heräävät noin seitsemän aikoihin kun peruskoulu alkaa yleensä kahdeksalta. Tämän jatkuessa pitkään ei ole ollenkaan ihmeellistä että lapsi on luokassa levoton, keskittymiskyytön ja jopa aggressiivinen. Lähes viidesosa lapsista oli joutunut olemaan vähintään neljänä päivänä viikossa ilman aikuista, osa lapsista oli jopa joutunut nukkumaan yönsä yksin vähintään neljänä päivänä viikossa. Joukosta löytyi myös lapsia jotka olivat samoissa vaatteissa eivätkä käyneet pesulla koko viikkoon, eivätkä saaneet muuta ruokaa, kuin koulun tarjoaman. (Järventie 2001: 91-92.)

Oppilaat jotka eivät ole innostuneita ja motivoituneita koulunkäyntiin, eivätkä oppimiseen, huolestuttavat opettajia. Ratkaisuna tähän asiaan nähdään opetuksen yksilöllistämisen, mutta opettajat kokevat, että koulun perinteiset rakenteet eivät anna tähän mahdollisuutta. Erityisopetuksen oppilaiden määrä kasvaa, mikä kertoo koulun muutoksen tarpeesta. (Mäensivu 2008: 160- 161.) Vaatimukset ja odotukset koulua kohtaan kasvavat ja lasten kasvatuksesta vastuuta siirretään koko ajan enemmän koululle (Pulkkinen - Kanervio 2014: 143). Kaisa Isotalo kuvaa puheenvuorossaan kirjassa Huuto! lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta, että koulun odotetaan palvelevan perheitä vuorokauden ympäri ja koululta odotetaan nopeaa reagointia lapsen muuttuviin tilanteisiin sekä vahvaa eettistä kasvatusta. Koulu on saanut palautepuheluita koskien lapsen kiusaamista, jota ei ole koulussa huomattu kuin myös lapsen heräämisvaikeuksista, jolloin koululta on pyydetty herätyspalveluita lapsen kouluun saamiseksi. (Isotalo 2014: 72- 75.)

Vaikka mediassa ja opetustoimessa on ilmaistu huolta erityisopetusta saavien oppilaiden määrän kasvusta, kyseessä ei kuitenkaan välttämättä ole erityistarpeita vaativien lasten lukumäärän lisääntymisestä, vaan syyksi on esitetty myös sitä, että opetustoimi löytää nykyään tukea tarvitsevat lapset entistä helpommin ja kykenee puuttumaan lapsen ongelmiin entistä aikaisemmin. Näin ollen oppimisen puutteiden tunnistaminen on parantunut ja tuki on täsmentynyt. Tällöin oppilaan on mahdollista saada tarvitsemansa tuki välittömästi, kun hän sitä tarvitsee ja siinä muodossa kuin hänelle katsotaan sopivaksi, kuten erilaisina tukipalveluina ja soveltuvana erityisopetuksena. (Ikonen – Virtanen 2007: 51.)

5.1 Lasten haastava käyttäytyminen

Osa Icehearts-lapsista kärsii jonkin asteisista tarkkaavaisuuden ongelmista, jolloin kasvattaja on lasten tukena myös koulun jokapäiväisessä arjessa. Lapsen käyttäytyminen voidaan määritellä haastavaksi silloin, kun se ei ole toivottavaa käyttäytymistä kouluympäristössä (Takala 2010: 79). Haastavan käyttäytymisen määrittelemisen on kuitenkin sidoksissa sosiaalisiin tilanteisiin ja koulun käyttäytymisen kulttuuriin ja sen tulkitaan vaikuttaa se, kuinka toiset käyttäytyvät samankaltaisissa tilanteissa. Haastava käyttäytyminen voi ilmetä monin eri tavoin ja sen ennusmerkkejä voivat olla muun muassa muutokset puheessa, tunnetilassa ja fyysisessä tilassa. Näitä voivat olla esimerkiksi solvaava puhetapa, uhkailu, puhetavan tai puherytmin muutokset tai epäluuloinen puhe. Myös fyysinen jännittyneisyys, kireys, motorinen levottomuus ja ahdistuneisuus voivat kuvastaa tunnetilan muutoksia. Aggressiivinen käyttäytyminen on usein osa haastavaa käyttäytymistä, jolloin aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi pyrkii pelottelemaan tai jopa vahingoittamaan toisia ihmisiä. Tämä on opittu käyttäytymismalli, joka voi liittyä oppilaan kokemaan stressiin, pelkoon tai pahaan oloon. (Takala 2010: 79- 80.) Haastava käyttäytyminen johtuu lähes aina siitä, että ihminen reagoi ympäristöönsä ensisijaisesti tunteidensa kautta. Oppilaan voi olla vaikeaa hallita omaa tunteiden säätelyä sekä ilmaista tunteitaan, samalla hänellä voi olla vaikeuksia myös tunnistaa omiaan ja toisten tunteita. Siispä sosiaalisten taitojen harjoittelu on hyvä aloittaa tunteiden tunnistamisesta ja tunnetaitojen harjoittelusta. (Takala 2010: 82.)

Hankalaksi koetulla oppilaalla saattaa olla kykyjä, jotka ovat jossakin toisessa tilanteessa etu ja vahvuus. Lapset oppivat hyvin ohjattuina ajan kanssa kehittämään itselleen korvaavia ja täydentäviä toiminta- oppimistapoja tietojen ja taitojen omaksumista varten. (Ikonen - Virtanen 2007: 246.) Icehearts ry ei näin ollen halua olla toiminnas-

saan diagnoosi- tai ongelmakeskeinen, vaan ymmärtää lasta kokonaisuutena ja rohkaista lasta hänen vahvuuksissaan sekä antaa lapselle positiivista palautetta aina kuin mahdollista. Toki diagnooseissa on toinenkin puoli, niiden tietäminen voi auttaa lasta saamaan itselle sopivia tukitoimia (Mönkkönen 2007: 135).

5.1.1 Tarkkaavaisuudenhäiriöt

Tarkkaavaisuudenhäiriöt ilmenevät usein ylivilkkautena ja impulsiivisuutena, joka saat-
taa osaltaan vaikeuttaa oppilaiden työskentelyä koulussa, joten tarkkaavaisuudenhäiri-
öt ovatkin yleisimpiä yksilön oppimista ja kehitystä haittaavista tekijöistä. Häiriöiden
kehittymisessä perimätekijöiden ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutus on oleellinen.
Lapsen itsesäätelyn kehittämisessä ympäristö- ja vuorovaikutuksellisilla tekijöillä on
merkittävä rooli, sillä niiden avulla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien lisääntymistä ja
saada lapsi hyväksymään vaikeutensa. Monesti tarkkaavaisuudenhäiriöistä kärsivillä
lapsilla ilmenee myös muita ongelmia, kuten käytöshäiriöitä, sekä uhmakkuutta. (Laak-
so – Lajunen - Aro – Eklund – Poikkeus 2011: 118-119.) AD/HD on tarkkaavaisuuden
ja aktiivisuuden häiriö, jossa ilmenee keskittymiskyvyttömyyttä, hyperaktiivisuutta sekä
impulsiivisuutta, jotka ovat laaja-alaisia ja esiintyvät useissa tilanteissa, ollen pitkäkes-
toisia, eivätkä johdu muista häiriöistä, kuten autismista tai masennuksesta (Jahnukai-
nen 2012: 307). AD/HD saatetaan todeta vasta koulussa, kun huomataan, että lapsi ei
vastaakaan aikuisten odotuksiin ja vaatimuksiin. Ongelmia saattavat aiheuttaa muun
muassa hiljaa istuminen, opettajan ohjeiden noudattaminen ja muiden kanssa yhdessä
toimiminen. Isossa ja levottomassa ryhmässä keskittymisvaikeudet ilmenevät herkem-
min. Toisinaan AD/HD-oppilas voi selvitä hyvin ensimmäiset kouluvuodet mutta vaati-
musten lisääntyessä ylemmillä luokilla ongelmia saattaa alkaa ilmetä. (Michelsson –
Miettinen – Saresma – Virtanen 2003: 29.)

Diagnoosikeskeisyydessä on myös varjopuolensa. Toisinaan työskennellessä ihmisten
parissa, auttavassa työssä, keskitytään liikaa asiakkaan ongelmiin ja diagnooseihin,
jolloin työstä tulee hyvin ongelmakeskeistä, eikä asiakkaan omia voimavaroja aina
huomata. Erityiseksi luokittelu voi vaikuttaa asiakkaaseen leimaavasti, joka voi johtaa
niin sanottuun itseään toteuttavaan ennusteeseen, jossa henkilö alkaa toimia hänelle
asetettujen odotusten mukaisesti. (Mönkkönen 2007: 156.) Tarkkaavaisuushäiriöstä
kärsivä lapsi tarvitsee muita saman ikäisiä lapsia enemmän aikuisen tukea. Myös posi-
tiivisen palautteen merkitys on keskeinen, sillä häiriön myötä lapsi saa epätoivotulla
käytöksellään paljon kielteistä vuorovaikutusta osakseen. Kielloilla ja moitteilla on ta-

pana vahvistaa itseään, kuten myös hyvän huomaamisella. Siksi tarkkaavaisuushäiriöinen lapsi tarvitsee enemmän, useammin ja voimakkaampaa positiivista palautetta kuin muut ikätoverinsa. Palaute on myös syytä antaa välittömästi onnistumisen jälkeen ja mieluummin usein vähän, kuin kerralla paljon, mutta harvoin. (Numminen - Sokka 2009: 114 -118.)

5.2 Icehearts ry lasten tukena koulun arjessa

Perusopetuksessa on integraation myötä yhä enemmän oppilaita, joilla on erityisen tuen tarvetta, joka tarkoittaa taas sitä, että kouluavustajien tarve kasvaa. Kun opetuksessa on mukana useampi aikuinen, mahdollistuu joustavampi opetus ja koulumaailma. Avustaja tukee lasten opiskelua, jolloin opettaja voi paremmin keskittyä itse opettamiseen. (Takala 2011: 124.)

Icehearts-poikien aloittaessa koulun 7-vuotiaana, tukee kasvattaja heitä päivittäin sekä kouluaikana, että iltapäivisin vapaa-ajalla ryhmätoimintaa järjestäen. Icehearts kasvattaja tekee tiivistä yhteistyötä koulun, kodin ja mahdollisten auttavien tahojen kanssa, toimien ikään kuin puskurina heidän välillään. Kasvattajan rooli koulussa ei ole olla opettaja, koulunkäyntiavustaja tai välituntivalvoja, vaan hän on ryhmänsä kasvattaja. Kasvattajana hän toimii ikään kuin spesiaaliaikuisena antamassa tukea niille oppilaille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Käytännössä tämä voi näyttäytyä monella tapaa avustajan kaltaisena toimintana. Icehearts kasvattaja voi tarvittaessa toimia yksityisopettajana, lyhennetyn koulupäivän tukijana tai muussa määritellyssä roolissa, jonka avulla lapsen koulunkäyntiä pyritään tukemaan (Vartiamäki - Niemelä 2013: 31-35).

Icehearts-kasvattaja toimii yhteistyössä myös koulun kanssa koululla, jossa kasvattaja ohjaa kohdennettua pienryhmää. Mukaan voidaan ottaa myöhemminkin lapsia, joilla on koulun näkökulmasta sosiaalisen kanssakäymisen haasteita, puutteita oman toiminnan ohjauksessa, vaikeuksia oppimisessa ja oppilaiden ja/tai opettajien kanssa. Kasvattaja järjestää myös koulupäivän arjen lisäksi lapsille iltapäivätoimintaa, jotka jatkuvat ainakin kolmen vuoden ajan. (Icehearts-esite 2013.) Kasvattaja toimii siis tiiviissä yhteistyössä koulun opettajien ja oppilashuoltoryhmän kanssa ja he sopivat yhdessä käytännöistä, joilla kutakin poikaa tuetaan mahdollisimman yksilöllisesti. Kasvattaja pyrkii myös toiminnallaan tukemaan ryhmän poikien sopeutumista koulumaailmaan ja ennen kaikkea saamaan pojat viihtymään koulussa. Jokaisella lapsella katsotaan olevan oikeus kuulua ryhmään, opiskella ja oppia kykyjensä ja taitojensa mukaisesti ja kokea tä-

män olevan aikuisesta kiinnostavaa. Näin Icehearts-koulutyön avulla annetaan erityishuomiota lapsille, jotka sitä eniten tarvitsevat sosiaalisissa tilanteissa, säilyttääkseen motivaationsa ja selviytyäkseen koulusta. (Vartiamäki - Niemelä 2008: 47.)

Uuden ryhmän aloittaminen samassa koulussa vuosittain antaa parhaan mahdollisen tuloksen koululle ja sosiaalitoimelle. Kasvattaja pystyy tukemaan uusia kasvattajia ja ryhmiä kun hänen oman ryhmänsä lapset ovat kasvaneet pienryhmätarpeen ohi. Alakoulun lopussa kasvattaja valmistautuu yhdessä koulun ja kodin kanssa saattamaan pelaajansa yläkouluun. (Icehearts-esite 2013.)

Lasten koulunkäynnin tukeminen jatkuu myös yläkoulussa. Kasvattaja tukee perhettä koulussa ja sosiaalitoimessa tapahtuvissa keskusteluissa, joissa käsitellään elämän ongelmia ja pohditaan sopivia tukitoimia. Yläkouluikäisinä lapset kehittyvät erittäin nopeasti ja heidän elintilansa laajenee huomattavasti lyhyessä ajassa. Koulun vaatimukset oppilaita kohtaan kasvavat, samalla mahdolliset päihteet, sukupuoliroolit, seurustelu ja alkava itsenäistyminen saattavat haitata opiskelua. Oman kehon muutokset aiheuttavat hämmennystä ja jopa ongelmia jos nuori ei ole niistä tietoinen. Kasvattajan rooli on seurata ja auttaa etsimään tietoa nuoria askarruttaviin asioihin. Vaikeidenkin asioiden käsitteleminen on helpompaa, kun kasvattajan ja pelaajien välille on vuosien aikana kehittynyt luottamuksellinen suhde. Kasvattaja on mukana suunnittelemassa nuorten jatko-opintoja yhdessä nuorten ja perheiden kanssa, sillä kasvattaja tuntee nuoret ja voi näin ollen auttaa nuorta valitsemaan itselleen parhaiten soveltuvaa jatko-opiskelupaikkaa. (Icehearts-esite 2013.)

Koulu, jonka kanssa yhteistyössä opinnäytetyömme toteutettiin, on toiminut yhteistyössä Icehearts ry:n kanssa neljä vuotta ja siellä toimii kaksi poikajoukkuetta, toinen joukkue on ollut siellä neljä vuotta ja toisen ryhmän pojat aloittivat koulun syksyllä 2013. Koululla aloitti viime syksynä ensimmäinen tyttöryhmä. Tavoitteena olisi, että tulevaisuudessa uusia ryhmiä aloittaisi koululla joka toinen vuosi.

5.3 Koulun arvot ja erityisopetus

Tutkimuksemme koulun opetussuunnitelmassa käy ilmi, että koulun arvomaailma pohjautuu muun muassa tasa-arvoon, demokratiaan ja ihmisoikeuksiin. Koulu kuvaa toimintaansa ohjaavien arvojen olevan myös yhteisöllisyys ja oikeus lapsuuteen ja nuoruuteen. Myös kaupungin omat arvot pyritään tuomaan esille, jotka ovat avoimuus,

luovuus, oikeudenmukaisuus ja tuloksellisuus. Näiden arvojen siivittämänä koulu kuvaa perusopetuksen tehtäväksi kasvattaa ja tukea lapsia monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja terveeseen itsetuntoon. (Opetussuunnitelma 2009: 7.)

Jokaiselle lapselle suunnitellaan oma opetussuunnitelma ja tarpeen vaatiessa tarjotaan mahdollisia tukitoimia ongelmien ilmetessä. Varhainen oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja siihen tukitoimien laatiminen nähdään keskeisenä asiana, jotta nämä eivät vaikuttaisi kielteisesti oppilaan kehitykseen. Muita erityistä tukea vaativia seikkoja voivat oppimisvaikeuksien (sairaudet, vammat tai toimintavajavuudet) ohella olla myös sosiaaliset tai psyykkiset ongelmat. Erityistä tukea tarvitseville on tarjolla erilaisia tukimuotoja erillisestä erityisryhmästä integroituun malliin. Jokaiselle erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle tehdään asiantuntijalausuntoon perustuva erityisopetuspäätös jossa tuen muoto määritellään tarpeen mukaan. (Opetussuunnitelma 2009: 18-22.)

6 Sosiaalipedagoginen lähestyminen

6.1 Syrjäytyminen

Raunion mukaan syrjäytymistä voidaan määritellä esimerkiksi tarkastelemalla yksilön ja yhteiskunnan välistä sidettä. Jos tämä side on heikko, voidaan yksilön katsoa olevan syrjäytynyt. Tämä ranskalaisvaikutteinen määrittelytapa ja siitä syntynyt keskustelu on vaikuttanut siihen, kuinka syrjäytyminen ymmärretään yhdistyvän Euroopan yhteiskuntapoliittisissa linjauksissa. Tässä näkökulmassa syrjäytymistä ei tarkastella yksilön kannalta, vaan yhteiskunnan kiinteyden ja solidaarisuuden kannalta. Suomessa syrjäytymisen määritelmä on haluttu nähdä joustavampana, ja siinä keskeisenä seikkana onkin painotettu yksilön ja yhteiskunnan välisen siteen lisäksi yksilön joutumista yhteis-

kunnan toiminnallisten areenoiden ulkopuolelle. Tällöin voidaan sanoa, että syrjäytyminen on henkilön heikkoa integraatiota yhteiskuntaan. Syrjäytymistä tutkittaessa ja määriteltäessä keskeinen kysymys on, mistä yksilö on syrjäytynyt kun hän on syrjäytynyt. Tämä voi tarkoittaa yksilön sivuun jäämisestä yhteiskunnan valtavirrasta, joka voidaan nähdä myös yhteiskunnallisena normaalisuutena. (Raunio 2006: 9-10.)

Kun aletaan puhua normaalisuudesta syrjäytymisen määrittelemisessä, on tärkeää määritellä myös mitä tällä normaalisuudella yhteiskunnassa tarkoitetaan. Normaalisuutta voidaan tarkastella tilastollisten tekijöiden näkökulmasta, jolloin syrjäytyminen näkyy tilastollisena poikkeamana, mutta tämä ei kuitenkaan ole ensisijainen keino normaalisuuden määrittelylle, vaan käytetympi keino on käyttää normatiivisuuden mallia. Tässä mallissa normaalisuus nähdään sellaisena toimintana, missä ihminen elää tietyn hyvän elämän ihanteen mukaisesti, miten asioiden tulisi olla ja miten ihmisen tulisi käyttäytyä. Normatiivisessa näkemyksessä kenenkään ei pitäisi olla syrjäytynyt, vaan jokaisen tulisi voida olla osallisena yhteiskunnan normaaleista elinoloista, elämänavasta ja elämänhallinnasta. Tämä näkemys myös velvoittaa jokaisen yksilön pyrkimään normaaliin yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja se ei usko vapaaehtoiseen syrjäytymiseen. (Raunio 2006: 13.)

Normatiivinen näkemys on saanut myös kritiikkiä osakseen. Sen pyrkimystä normaaliuuteen on kyseenalaistettu muun muassa sillä, kuka tämän tavoitellun normaalisuuden sisällön määrittelee ja onko normaaliuden ulkopuolella eläminen aina huonompaa. Normatiivinen malli voidaan nähdä yksipuolisena, sillä se tarjoaa vain yhdenlaisen keinon integraatioon, sivuuttaen yksilöiden erilaisuuden ja moninaisuuden. Riskinä on myös se, että yksilö nähdään pelkkänä objektina, josta tulee toiminnan kohde, sillä asia nähdään vain yhteiskunnan näkökulmasta, eikä lainkaan yksilön itsensä näkökulmasta. Tällöin voidaan puhua jopa yksilön kokemasta pakkointegraatiosta. Tämä voi tapahtua viranomaiskeskeisessä ajattelussa, jossa syrjäytyneet määritellään ”heiksi, joille meidän tulee tehdä jotain, että he tulevat enemmän meidän kaltaisiksi”, ”heidän tulee liittyä meihin, meidän tapaamme elää”. (Raunio 2006: 13-15.)

6.1.1 Lasten ja nuorten syrjäytyminen

Lasten ja nuorten syrjäytyminen tulee yhteiskunnalle taloudellisesti kalliiksi. Yksi syrjäytynyt nuori tulee maksamaan yhteiskunnalle noin miljoona euroa, kun taas jokaisella

onnistuneella syrjäytymisen katkaisulla säästetään rahaa, jolla voisi palkata useita henkilöitä tukemaan nuorten koulunkäyntiä ja ehkäisemään syrjäytymistä. (Lämsä 2009a: 200.) Myös lapset voivat olla normatiivisesti syrjäytyneitä, jolloin syrjäytyminen voi näkyä poikkeukselliseksi leimautumisena ja siihen liittyvän identiteetin muodostumisena. Lapsilla ja nuorilla on ryhmänä huonot vaikuttamiskanavat yhteiskunnassa ja heillä on hyvin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin ratkaisuihin esimerkiksi koulussa. Kodilla on yleensä korostunut merkitys lasten sosiaalisen ja koulutuksellisen syrjäytymisen riskitekijänä. Näitä riskitekijöitä voivat olla muun muassa perheen hajoaminen tai vakava sairastuminen, jotka voivat heikentää perheen toimeentuloa. Myös huono-osaisuuden ylisukupolvinen prosessi voi aiheuttaa lapsen kokemuksen ei-toivottuna olemisesta ja sosiaalisten instituutioiden ulkopuolelle jäämisestä. Tämä ketju voi jatkua sukupolvelta toiselle alkaen perheen osattomuudesta syntyneestä psykologisesta haavoittuvuudesta, joka voi seurata yksilöä läpi elämän, aina koulusta työelämään ja sieltä omaan vanhemmuuteen, ellei tätä ketjua yritetä katkaista. (Järventie - Sauli 2001: 127.)

Lasten ja nuorten syrjäytyminen selitetään yleensä vaikeilla kotioloilla, puutteellisella kasvatuksella ja rikkonaisella perheellä, mutta lapset ja nuoret eivät kuitenkaan itse näe asiaa aina samalla tavalla. Kirsi Laakso (1994) haastatteli koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ja haastattelun myötä kävi ilmi, että nuoret eivät välttämättä syyttäneet ongelmistaan vanhempiaan tai kasvatusta, vaan kokivat lapsuutensa melko onnelliseksi ja tunsivat saavansa apua koulun käyntiin. Tämän kaltainen vastaus voi kuitenkin mahdollisesti johtua nuorten solidaarisuudesta vanhempiaan kohtaan, jolloin he eivät halua muistella kodin ongelmia. Näistä nuorista 70 prosenttia sanoi kouluvaikeuksiensa alkaneen jo ala-asteella. Tämä haastattelu toi esille sen, että lasten ja nuorten syrjäytyminen ei välttämättä ole vain yhden tekijän aiheuttama, mutta riittävän tuen puute koulussa oli kuitenkin selvästi havaittavissa. (Järventie - Sauli 2001: 127 - 128.)

Koulupudokkaaksi ei tulla hetkessä. Yleensä ongelmat onkin nähtävissä jo koulun ensimmäisillä luokilla jolloin niihin tulisi heti puuttua. Lapsilla voi ilmetä muun muassa oppimisvaikeuksia, sosioemotionaalisia ongelmia, itsearvostuksen ja koulumotivaation heikentymistä, koulupelkoa, psykosomaattisia oireita ja poissaoloja koulusta, jotka voivat johtaa negatiiviseen kierteeseen. Koulumotivaatioon vaikuttavat merkittävästi lapsen suhde koulutovereihin ja opettajiin. Arvostava ja kannustava ilmapiiri sekä tasa-arvoinen kohtelu lisäävät yhteisöllistä yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka voi auttaa

ponnistelemaan vaikeuksien yli. Heikon koulumotivaation syinä saattaa olla paljon sellaista, joista koululla ei ole tietoa. Näitä syitä saattavat olla muun muassa kotiolot, koulun ulkopuoliset kaverisuhteet, sekä jotkin aikuisesta pieniltä asioilta tuntuvat seikat, jotka muodostuvat lapselle erittäin merkityksellisiksi. (Vertanen 2008: 15-16.)

Koulumaailmassa erilaiset säästötoimenpiteet ovat lisänneet lasten ja nuorten syrjäytymisriskiä. Suuret ryhmäkoot heikentävät lasten yksilöllistä opetusta ja koulunjälkeinen kerhotoiminta on käytännöllisesti katsoen lopetettu kokonaan. Säästötoimenpiteet vaikuttavatkin erityisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten asemaan. Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi olisi keskeistä parantaa heidän arkeaan koulussa pienentämällä muun muassa ryhmäkokoja ja muokkaamalla toimitiloja asianmukaisemmiksi. Myös opettajien ja opintoavustajien määrää tulisi lisätä ja heidän koulutustaan pitäisi kehittää siten, että he oppisivat ottamaan paremmin huomioon jokaisen lapsen voimavarat ja lahjakkuudet. (Taskinen 2001: 55-56.)

6.2 Lasten ja nuorten osallisuus

Lasten ja nuorten osallisuudesta ja kuulemisesta määrätään monissa eri laeissa, mutta yhdistävänä tekijänä on näkemys, jossa lapselle halutaan turvata oikeus ilmaista näkemyksiään kaikissa häneen vaikuttavissa asioissa sekä oikeus saada omille näkemyksilleen vaikuttavuutta (Pajulammi 2014: 329). Tätä pääperiaatetta tulee tarkastella osana lapsia ja lapsuutta koskevia käsityksiä. Osallisuus liittyy laajasti siihen, miten lapset ja lapsuus nähdään, se ei ole pelkästään teknistä ja menetelmällistä, vaan se pitää sisällään käsityksen lapsesta yksilönä, osana yhteiskuntaa, inhimillisen yhteisön jäsenenä ja toimijana. Erään uuden lapsuustutkimuksen painopistealueiksi on määritelly muun muassa 1) Lapsen mieltäminen ihmiseksi 2) lapsen vahvuuksien ja osaamisen osoittaminen 3) lasten tarve tulla havaituiksi, kunnioitetuiksi ja osallisiksi sekä 4) lasten vaikuttaminen omaan lapsuuteensa. Nämä seikat korostavat näkemystä, jonka mukaan lapsi/nuori kokee ja tuntee yksilöllisen elämänsä arvokkuuden ja toivoo tulevansa arvostetusti ja kunnioittavasti kohdatuksi. (Hotari – Oranen - Pösö 2013: 162.)

Osallistuminen omien asioiden hoitamiseen voi antaa lapselle tai nuorelle tunteen siitä, että häntä on kuultu ja hänen mielipiteensä sekä ajatuksensa koetaan arvokkaina. Tämä lisää lapselle ja nuorelle tunnetta siitä, että hän voi itse vaikuttaa omiin asioihinsa. Näin yhdessä suunnitellut päätökset tuntuvat lapsesta tai nuoresta enemmän omilta, joka jo itsessään voi vaikuttaa lapseen tai nuoreen voimaannuttavalla tavalla. Osalli-

suuden tärkeimpänä hyötynä voitaisiinkin katsoa olevan juuri se, että lapselle tulee kokemus kuulluksi tulemisesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa omiin asioihinsa. Lähes kaikissa yhteyksissä missä lasten osallisuutta käytännössä toteutetaan, lapsella on mahdollisuus harjoitella myös itseilmaisun valmiuksia sekä sosiaalisia taitoja. (Oranen 2008: 15-16.)

Lasten ja nuorten osallisuutta pyritään lisäämään myös koulumaailmassa. Jokaisella opettajalla onkin nykyään haasteena tavoittaa lasten omia näkökulmia ja ottaa niitä huomioon osana kasvatustyön lähtökohtaa. Aikuiselle voi olla vaikeaa ymmärtää lasten näkökulmaa, mutta se on mahdollista jos aikuinen arvostaa lasten omaa kulttuuria ja tapaa kokea ja ymmärtää ympäröivää maailmaa ja jos hänellä on tietoa lasten oppimisesta ja kehityksestä. Lapsen maailman tavoittamiseen tarvitaan myös luottamuksen rakentamista lapsen ja aikuisen välille sekä herkkyyttä. Koulussa lasten näkökulmaa arvostava pedagoginen ote tukee lasten osallisuutta ja auttaa jokaista lasta jakamaan omia kokemuksiaan, tunteitaan ja ajatuksiaan niin muiden lasten, kuin aikuistenkin kanssa. (Turja 2007: 167-168.)

Tomi Kiilakoski on tutkinut paljon lasten ja nuorten osallisuutta ja määrittelee osallisuuden olevan eettinen ihanne, jossa pyritään siihen, että yksilöt kokevat olevansa yhteisön arvokkaita jäseniä sekä että he pystyvät ja haluavat vaikuttaa yhteisönsä toimintaan ja arvostuksiin. Hän toteaa myös, että osallisuus ei synny itsestään, vaan se edellyttää toteutuakseen tavoitteellista toimintaa, kasvattamista. Yksilöitä on kasvatettava sekä parannettava siitä yhteisiä puitteita, joissa yksilöt toimivat. Osallisuus ei ole vain projekti tai toimintamenetelmä, vaan lapsia kunnioittava asenne, joka voi muuttua monin eri tavoin käytännöksi. Olennaista on ymmärtää, että osallisuutta ei voida toteuttaa pistemäisin, hetkellisin kohtaamisin, vaan kyse on vuorovaikutuskulttuurista. Näin ollen pelkillä rakenteellisilla muutoksilla emme voida taata osallisuutta, vaikka ne voivatkin olla osana osallisuuden mahdollistumisessa. Kiilakoski toteaa, että ihmisestä tulee ihminen toisten ihmisten seurassa, joten sillä millä tavoin muut ihmiset minua kohtelevat on suuri merkitys. (Kiilakoski 2015.)

6.3 Subjektiuden tukemisen määritelmä

Subjektiuden tukeminen on osa voimaantumista. Mönkkönen toteaa, että asiakastyötä voi tarkastella myös subjektiuden tukemisen näkökulmasta. Subjektiudella tarkoitetaan

yksilön omaa käsitystä itsestään ihmisenä ja sitä, kuinka hän kokee voivansa itse vaikuttaa oman elämänsä muotoutumiseen omien valintojensa ja päätöstensä kautta. Heikko subjektiivisuus näyttäytyy muun muassa tilanteissa, joissa henkilö kokee, että joutuu toimimaan tilanteissa ulkoisten ehtojen sanelemana, kuten selittämällä käytöksensä omien ominaisuuksiensa tai geeniensä takia. (Mönkkönen 2007: 142.)

Subjektiivisuuden kokemiseen liittyy siis vahvasti valintojen tekemisen mahdollisuus. Valintojen tekemisen mahdollisuus lisää itsemääräämisoikeuden tuntua omassa elämässä. Itsemääräämisoikeutta ei toki voi sosiaalialanyössä tukea loputtomiin, sillä joskus asiakkaan oman parhaan vuoksi on suoritettava rajausta. Kuitenkin varsin rajatuissakin ympäristöissä on mahdollista tukea asiakkaan subjektiivisuutta vaikka vain pienillä valinnan vapauksilla. Subjektiivisuuden tukemista voidaan tarkastella myös toiminnan ja toimijuuden käsitteiden kautta, jolloin pohditaan millainen toiminta on asiakkaalle vaikeaa, mikä tavoiteltavaa ja mihin hänen on mahdollista sitoutua, sekä millainen toimija asiakas on. (Mönkkönen 2007: 144-146.)

6.4 Icehearts ry:n filosofia

Osallisuuden osiossa mainitun lapsuustutkimuksen osa-alueet on havaittavissa myös Icehearts ry:n filosofiassa, kuin myös subjektiivisuuden tukemisen pääperiaatteet. Icehearts ry:n tavoitteena on syrjäytymisen ennaltaehkäisy, sosiaalisten taitojen edistäminen sekä taata lapselle pitkäkestoinen ja turvallinen aikuisen läsnäolo läpi lapsuuden solmukohtien.

Icehearts-filosofia tukee lapsen kasvua niin itseensä luottavaksi kuin toisia huomioivaksi joukkueen jäseneksi. Toimintamalli antaa jokaiselle lapselle mahdollisuuden, se on paljon enemmän kuin pelkkä urheilujoukkue. (Icehearts-esite 2013.) Iceheartsin filosofiaan kuuluu ajatus läsnäolosta ja kohtaamisesta. Kasvattajan tulee kohdata jokainen lapsi ammatillisuutensa turvin ystävällisesti ja lämpimästi, vaikka lapsi herättäisi hänessä negatiivisia tunteita. Icehearts painottaa, että jokaisella lapsella on oikeus tulla kohdatuksi samalla arvokkaalla tavalla, riippumatta siitä, kuinka paljon hänestä pidetään. Icehearts-lapset saavat usein paljon negatiivista palautetta ympäristöstään, jolloin kasvattajan pitkäjänteinen myönteinen kohtaaminen korostuu. (Vartiamaa - Niemelä 2013: 16.) Valitettavan moni lapsi ei ole tervetullut omaan kotiinsa saati kouluun. Icehearts-lapsen tulee saada tuntee olevansa tervetullut kasvattajansa ja oman joukkue-

eensa seuraan, jonka parissa lapsi saa aikaa, huomiota ja tukea. (Turkka - Turkka 2008: 75.)

Myös puuttuminen nähdään Icehearts-filosofian kulmakivenä, puuttumisen katsotaan olevan kohtaamista parhaimmillaan. Tämä perustuu ajatukseen, että jokainen puuttumatta jättäminen on välinpitämättömyyttä, joten eri asioihin, kuten koulukiusaamiseen, on puututtava pitkäjänteisesti, kerta toisensa jälkeen. Aikuisen on luotava lapsille selkeät rajat ja pidettävä niistä kiinni. (Vartiamäki - Niemelä 2013: 18.) Ilkka ja Ville Turkka nostivat esille Iceheartsin joukkuevoiminnasta kertovassa kirjassaan entisen arkkkipiispa John Vikströmin lausuman eräästä seminaarista. Tämä puheenvuoro avasi heidän mielestään haasteellisesti käyttäytyvän lapsen kohtaamisen ja ymmärtämisen ydintä:

Hyvät ystävät, arvoisat paikalle saapuneet. Minä kiitän teitä kaikkia mahdollisuudesta olla täällä puhumassa ihmisistä ja heidän välisistä suhteista. Olette tavanneet elämäne aikana paljon ihmisiä. Jokainen tapaamanne ihminen täyttää käyttäytymisellään yhtä ihmisille yhtäläistä tapaa. Jokainen ihminen omalla olemisellaan ja käyttäytymisellään viestittää lähimmäisilleen ja kysyy lähimmäisiltään yhtä ainoaa asiaa: Näetkö minut? (Turkka - Turkka 2008: 49-50.)

Iceheartsin joukkueissa sovitaan yhteisistä säännöistä, jotka on pyritty laatimaan mahdollisimman yksinkertaisiksi ja helpoiksi, jolloin niiden sisäistäminen ja valvominen on helpompaa. Sääntöjä tulee totella ja niiden rikkomisesta tulee seuraus. Säännöt on tiivistetty kolmeen kohtaan: 1. Kaikki viihtyy – kaikki pelaa, 2. Ketään ei pudoteta joukkueesta ja 3. Väkivaltaa ja kiusaamista ei sallita. Lyhyesti selitettynä kohta kohdalta ensimmäisessä kohdassa pyritään antamaan jokaiselle pojalle aikaa kasvaa täysivaltaiseksi joukkueen jäseneksi. Toisten on helpompi sisäistää joukkueen ”voitimme yhdessä”-periaate, toiset toimivat tilanteissa enemmän oman etunsa mukaan. Toinen kohta korostaa, että ketään ei voida rangaistuksen omaisesti irtisanoa joukkueesta/ryhmästä. Monet icehearts-lapset ovat kokeneet elämässään hylkäämisiä ja ovat esimerkiksi rikkonaisista perheistä. Tällöin joukkueesta irtisanominen olisi taas yksi hylkäys muiden joukossa. Toinen tärkeä seikka on myös se, että todennäköisesti ne lapset jotka tekisi mieli ensimmäisenä joukkueesta pudottaa, tarvitsevat joukkueen/ryhmän tarjoamaa tukea eniten. Kolmas kohta pyrkii kitkemään väkivaltaista käyttäytymistä. Kitkeminen on saatu onnistumaan sillä, että kasvattaja puuttuu väkivaltaiseen käyttäytymiseen joka kerta sitä havaitessaan. Tilanteita selvitetään muun muassa keskustelemalla ja erottamalla riitapukarit eri pienryhmiin. Kuitenkin joukkueessa halutaan opettaa myös sietämään toisiaan ryhmän sisällä. (Turkka - Turkka 2008: 75-77.)

7 Menetelmälliset valinnat

7.1 Tutkimuskysymyksemme

Tutkimuskysymyksemme on, miten Icehearts ry:n toiminta vaikuttaa toiminnassa mukana olevien lasten koulunkäyntiin ja miten se näyttäytyy muussa koulun arjessa, koulun työntekijöiden ja Icehearts ry:n kasvattajien näkökulmasta.

7.1 Kohderyhmä

Haastateltaviksi valikoitui opinnäytetyömme toteuttamisessa yhteistyössä olevan koulun kaksi Icehearts-kasvattajaa sekä kaksi luokanopettajaa, yhteensä haastateltavia oli neljä henkilöä. Tarkoituksenamme oli haastatella myös vararehtoria mutta aikataulutussyiden vuoksi tämä valitettavasti jäi. Haastattelut toteutettiin kahtena parihaastatteluna niin, että Icehearts-kasvattajat ja opettajat haastateltiin omissa ryhmissään.

Haastatteluun valikoidut opettajat toimivat tiiviissä yhteistyössä Icehearts-kasvattajan ja -lasten kanssa. Katsoimme heillä olevan paljon kokemusta toiminnasta käytännössä, joten ajattelimme heidän osaavan avata toiminnan vaikuttavuutta parhaiten. Olimme suunnitelleet vielä lopuksi yhden yhteisen ryhmähaastattelun opettajien ja kasvattajien kanssa, mutta tämäkin jäi toteuttamatta aikataulutussyiden vuoksi.

7.2 Laadullinen tutkimus

Ihmiset tulkitsevat asioita aina sillä ymmärryksellä joka heillä sillä hetkellä on ja siitä näkökulmasta jonka sillä hetkellä valitsevat, näin ollen samaa asiaa voidaan kuvata monin eri tavoin. Samasta tilanteesta voidaan hankkia tietoa kvalitatiivisin (kuvaava) ja kvantitatiivisin (mitattava) keinoin. Se, kumman keinon valitsemme, riippuu siitä, kummanlaisesta tiedosta olemme kiinnostuneita ja mitä tietoa siitä tarvitsemme. (Hirsjärvi

ym. 2006: 151.) Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus nähdään enemmän ymmärtävänä kuin selittävänä tutkimuksena (Tuomi – Sarajärvi: 2006: 27). Teoria näyttää suurta roolia laadullisessa tutkimuksessa, täten se on välttämätöntä. Jos tutkimuksella on tutkimuksen status, oli se sitten laadullinen tai määrällinen, se ei voi olla teoriatonta (Tuomi – Sarajärvi 2002: 17,19). Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat kysely, haastattelu ja havainnointi sekä erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Niitä käytetään joko erikseen tai eri tavoin yhdisteltynä riippuen tutkitavasta ongelmasta sekä tutkimusresursseista. (Tuomi - Sarajärvi 2002: 73.)

Meidän tutkielmamme on selkeästi tiettyä yksittäistä ilmiötä kuvaileva, joten opinnäytetyöstä tulee näin ollen kvalitatiivinen. Tarkoituksena ei ole saadaakaan kaikkiin kouluihin yleistettävää tutkimustulosta, vaan tarkastella laadullisesti, kartoittavasti juuri kyseisen koulun opettajien, muun henkilökunnan ja Icehearts-kasvattajan välisen yhteistyön vaikutuksia Icehearts-poikien ja opettajien arjessa koulussa. Kvantitatiivisesti toteutettu tutkimus mahdollistaisi tilastollisesti käsiteltävän muodon (Hirsjärvi ym. 2006: 131) mutta näillä resursseilla ja tavoitteilla kvalitatiivinen tutkimus tuki meidän tutkielmamme päämääriä paremmin.

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista pieni otannan koko, jota pyritään analysoimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tärkein kriteeri ei nimensä mukaisesti olekaan määrä, vaan se laatu. Laadullisessa tutkimuksessa ei myöskään esitetä tutkijan hypoteeseja aiheesta, joten tutkijalla ei ole päätettyjä ennakko-olettamuksia tutkimuksen kohteesta. (Eskola - Suoranta 1998: 13-17.)

7.2.1 Haastattelututkimus

Empiiristä tutkimusta voi tehdä monella eri tavalla, mutta haastattelu on yksi käytetyimmistä tiedonkeruumenetelmistä. Sen vahvoja puolia on suora kielellinen vuorovaikutus tutkittavan kanssa, joka mahdollistaa tiedonhankinnan suuntaamisen itse tilanteessa. Haastattelun muita etuja ovat ihmisen näkeminen subjektina, vastausten ennalta-arvaamattomuus (mahdollisuus saada tuntematonta tietoa) ja mahdollisuus selvittää ja syventää vastauksia itse tilanteessa. (Hirsjärvi - Hurme 2004: 34-35.) Näiden seikkojen vuoksi koimme haastattelun tässä tilanteessa parhaaksi mahdolliseksi tiedonkeruumenetelmäksi meidän tutkimukseemme, sillä koimme suoran vuorovaikutuksen haastateltavan kanssa tarjoavan laadukkaampia vastauksia ja selkeämpiä asiayhteyksiä.

Haastattelun tavoitteena on selvittää haastateltavien ajatuksia johonkin tiettyyn aiheeseen liittyen ja siinä molemmat osapuolet (sekä haastattelija että haastateltava) ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Haastatteluille luonteenomaista on muun muassa, että se on ennalta suunniteltu tapahtuma, jossa haastattelija toimii tilanteen ohjaajana ja alullepanijana. Haastateltavalla on myös oltava luottamus siihen, että hänen sanomisiinsa käsitellään luottamuksellisesti. (Eskola - Suoranta 1998: 86.) Haastatteluun liittyy kuitenkin myös elementtejä, jotka voivat tehdä siitä ongelmallisen tiedonkeruu menetelmän. Haastattelun ongelmakohtia voivat olla muun muassa kokematon haastattelija, jota ei ole koulutettu kyseiseen rooliin tai tehtävään (Hirsjärvi - Hurme 2004: 35). Haastattelun ajan ja paikan järjestäminen ei myöskään ole aina vaivatonta ja vapaamuotoisten haastattelujen litterointi vie paljon aikaa. Myös saadun tiedon luotettavuus voi olla kyseenalaista, sillä toisinaan haastateltavilla on taipumus luottamuksen puuttuessa antaa sosiaalisesti hyväksyttävämpiä vastauksia, kuin miten hän asian todellisuudessa kokee. Haastattelujen analysointi ja tulkinta voivat myös olla ongelmallisia, koska niihin ei ole tarjolla valmiita ”malleja”. (Hirsjärvi - Hurme 2004: 35.) Näin ollen haastattelujen tekeminen vaatii huolellista suunnittelua ja perehtymistä haastattelijan rooliin ja tehtäviin (Hirsjärvi ym. 2006: 195).

7.2.2 Teemahaastattelu

Olemme ajatelleet käyttää tutkimuksessamme haastattelun muodoista teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua, sillä emme haluaisi tehdä haastattelusta liian käsikirjoitettua. Tavoitteemme haastattelussa on saada monipuolisesti näkemyksiä Iceheartsin vaikutuksista kouluyhteisön sisällä ja teemahaastattelu antaa mielestämme sopivasti liikkumatilaa avoimelle keskustelulle, mutta kuitenkin ennalta suunnittelemaamme aihealueet ohjaisivat ja täsmentäisivät keskustelun sisältöä.

Teemahaastattelussa aihepiirit ja teema-alueet ovat ennalta määrättyjä, siitä kuitenkin puuttuu valmiiden kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mikä on tyypillistä esimerkiksi strukturoidussa haastattelussa (Eskola - Suoranta 1998: 87). Teemahaastattelun idea on päästää tutkittavan ääni kuuluviin tutkijan sijasta. Teemahaastattelun vuorovaikutustilanteessa haastateltavien asioiden tulkinnat ja merkitykset tulevat paremmin esille kuin esimerkiksi strukturoidussa lomakehaastattelussa. (Hirsjärvi - Hurme 2004: 48.)

7.3 Aineiston analyysi

Aineiston analysointitapaa on syytä miettiä jo ennen aineiston keräämistä, jotta sitä voidaan käyttää ohjenuorana haastattelua ja sen purkamista suunniteltaessa. Monet tutkijat kokevat analyysivaiheen erittäin haastavaksi ja saattavat viettää kuukausiakin yrittäessään tulkita haastattelujen ilmiöitä ja vastauksia. Usein tutkijat sortuvat aikataulutuksessaan liialliseen optimistisuuteen. Analyysiin on ryhdyttävä nopeasti keruuvaiheen jälkeen, mieluiten jo sen aikana, tällöin aineisto on vielä tuore ja siihen on tarvittaessa helpompi saada täydennystä heti haastattelujen jälkeen. Joihinkin ongelmiin voi kuitenkin olla hyvä ottaa ajallista etäisyyttä. (Hirsjärvi - Hurme 2008: 135.)

Aineistoa on pyrittävä tarkastelemaan mahdollisimman avoimesti. Harvoin aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä suoraan eikä heijasta koskaan puhtaasti todellisuutta. On mahdollista että tutkittavilla ja tutkijalla on erilainen näkökulma aiheeseen, siksi ei voi olettaa että aineisto kuvaa tiettyä aihetta juuri sillä tavalla kuin tutkija sen ymmärtää. Analyysivaiheessa tutkija on avainasemassa. Hän käsitteellistää aineistoa oman tulkintansa mukaan ja nostaa sieltä tiettyjä asioita tutkimustuloksiksi. Tutkija voi myös erehtyä, jolloin kiinnostavia tuloksia voi mahdollisesti jäädä huomaamatta. (Ronkainen – Pehkonen – Lindbom-Ylänne – Paavilainen 2011: 122-123.)

Aineistoon on aluksi syytä perehtyä huolella. Sen lukemiseen kannattaa varata riittävästi aikaa ja aineisto kannattaakin käydä moneen kertaan läpi. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 143.) Analyysimenetelmänä käytimme teemoittelua. Sillä tarkoitetaan analyysivaiheessa huomion kiinnittämistä samankaltaisuuksiin, jotka tulevat esiin useammassa haastattelussa (Hirsjärvi - Hurme 2008: 173). Laadullisesta aineistosta löytyy aina kiinnostavia asioita, joita ei välttämättä etukäteen osannut odottaa. Kaikkea ei kuitenkaan voi tutkia, vaan on osattava rajata. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 92.)

Pyrimmekin löytämään toistuvia teemoja samalla pohtien niiden merkityksellisyyttä koskien tutkimuskysymystämme. Aineistosta löytyi myös aihe-alueita, jotka eivät suoraan vastanneet tai liittyneet tutkimuskysymykseemme, joten jätimme ne vähemmälle tarkastelulle.

8 Tutkimustulokset

Aineistossa toistui aihealueita, joista muodostimme seuraavat teemat: Lapsen kohtaaminen, kasvattajan ja opettajan välinen yhteistyö ja kolmantena koulu ympäristönä. Aineistosta kootut teemat eivät ole itsenäisiä kokonaisuuksia, vaan liittyvät myös hyvin vahvasti toisiinsa. Hirsjärven ja Hurmeen (2008) mukaan suoria lainauksia on mahdollista muokata, kunhan sen merkitys pysyy samana (Hirsjärvi – Hurme 2008: 194). Olemme muokanneet haastateltavien lainauksia sen verran, että poistimme niistä tunnistettavuuden vuoksi erisnimet, murteet sekä lauseen ymmärtämisen edistämiseksi joitakin täytesanoja tai turhaa toistoa, mikä ei kuitenkaan vaikuta lainauksen asiasisältöön.

8.1 Lapsen kohtaaminen

Mattila (2011) kuvailee kohtaamisen alkavan ensimmäisestä sanasta, ilmeestä, katseesta tai kyyneleen kuivaamisesta. Kohtaamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä syvällisempää kasvokkain asettumista toisen ihmisen kanssa. Syvälinen kohtaaminen syntyy ensin kauniista katseesta ja ystävällisestä eleestä. Jotta kohtaaminen ei jäisi vain pinnalliseksi hymistelyksi, täytyy tästä seurata kuuleminen, näkeminen ja toisen ihmisen nähdäksi tuleminen. Aikuisen ja lapsen välisessä kohtaamisessa päävastuu on aina aikuisella, joka ilmenee myös siten, että lapsi ei saa koskaan menettää kohtaamisessaan turvallisuuden tunnetta, persoonansa kunnioittamista ja arvostavaa katsetta, vaikka aikuinen ei aina pitäisi lapsen kertomasta. Jokainen onnistunut kohtaaminen on lapselle merkityksellinen ja vahvistaa lasta. Valitettavasti aina kohtaaminen ei onnistu ja epäonnistunut kohtaaminen vaikeuttaa lapsen elämää. Yksikin luotettava ja turvallinen aikuinen lapsen elämässä vahvistaa lapsen itsetuntoa ja oman arvon tuntoa. Parasta olisi, jos tämä aikuinen olisi lapsen vanhempi mutta aina näin ei ole, tällöin turvallinen ja lasta arvostava aikuinen kodin ulkopuolella voi myös tukea lasta. (Mattila 2011: 15-19.) Näitä kohtaamisen ajatuksia löytyy myös Iceheartsin filosofiasta ja kasvattajat pyrkivät toteuttamaan niitä työssään.

Hyvä katse ei halveksu, vähättele tai pilkkaa. Hyvässä katseessa on arvostusta, toivoa ja hyväksyntää, siitä välittyy myös anteeksiantoa, vahvuutta ja iloa. Lapsi etsii toisen ihmisen katseesta viestejä, jotka kertovat hyväksytäänkö ja pidetäänkö hänestä. Jokainen katse rakentaa lapsen omanarvontuntoa. Jos kohtaaminen epäonnistuu, mikään

muukaan ei onnistu, vaikka meillä olisi käytössämme kuinka hienot menetelmät tahansa. (Mattila 2011: 27, 48.)

Opettajat kokivat heidän aikansa olevan välillä riittämätön huomioimaan ja kohtaamaan lapsia yksilöllisesti isossa luokassa.

Meilläki pitäis olla paljon enemmän aikaa tukea niitä oppilaan henk.kohtasia semmosia,, ja antaa hyvää palautetta ja kannustaa niissä omissa vahvuuksissa... Ja sitä mä ainaki omassa työssä mietin et pitäis enemmän olla aikaa yhtä lasta kohti. Välillä huomaa, et oonks mä huomannu tota ollenkaan tänään.. enkä puhu pelkästään Icehearts-lapsista ku muistakin. Et siel saattaa olla se hiljanen, kiltti joka tekee ja puurtaa ja mitähän mä oon tolle tänään sanonu ja, oonks mä mitään henkilökohtasta, et se on kuitenkin sille lapselle varmaan uskomattoman tärkeä asia, et se niinku kohdataan yksilönä. (Opettaja 1)

Kasvattajalla on erityinen suhde Icehearts-lapsiin, sillä hän viettää aikaa heidän kanssaan myös koulun ulkopuolella muun Icehearts-toiminnan merkeissä.

Ja kyl me ollaan ehkä enemmän semmonen ystävä et me saadaan niinku tietää poikien asioita enemmän ja pojat tietää mejän perheistä ja koti, et kaikki opettajat ei välttämättä tiedä kaikkia henkilökohtaisia asioita. (Kasvattaja 2)

Mitä vanhemmatki tässä on ilmassu sitä että se kasvattajan rooli sille lapselle, yks äiti kuvas et se on paras kaveri.. opettaja voi olla helpommin vähän etäällä pidettävä mut sit täällä onki semmonen ihminen joka on niinku, sille voi mennä sanomaan ja jonka kainaloon voi mennä (Opettaja 2)

Ja varmaan sit semmonen ku aattelee, et toi Icehearts-kuvio ku siihen liittyy kaikkee muutaki, ku semmosta perinteistä kouluun liittyvää, se on koulua ja vapaa-aikaa ja viikonloppua ja mitä millonkin. (Opettaja 2)

Kun lapsi saa olla vuorovaikutuksessa turvallisen aikuisen kanssa, hänen turvallisuuden tunteensa vahvistuu (Mattila 2011: 67). Koulun arjessa lapsesta voi saada yksipuolisen kuvan, mutta Icehearts-kasvattajalla on mahdollisuus luoda lapseen erityinen suhde juuri muun Icehearts-toiminnan avulla, joka mahdollistaa myös lapsen yksilöllisen kohtaamisen.

Välillä vaik täällä koulussa on menny päin mäntyä, sit ku ne lähtee kahestaan johoki, vaik uimareissulle tai kaks poikaa, nii se on ihan eri poika siellä ihan viidentoista minuutin kuluttua siitä kuoriutuu ihan erilainen tyyppi mitä koulussa. (Opettaja 1)

Ja ehkä ne parhaat palautteet tulee sit ku ollaan jossain retkellä tai lätkämatsissa tai uimassa tai tehään pienellä ryhmällä jotain, lähetään pois täältä koulusta ja siellähän ne sitten takertuu ja tulee lähelle. Tekee ne sitä täälläkin mut siellä ko-

rostuu kaikki ja näkee. Silmistä tulee, et jes, sä oot maailman ihanin kaveri, et tule niinku lähelle. (Kasvattaja 1)

Icehearts-kasvattaja kulkee lapsen rinnalla kaksitoista vuotta, jonka aikana lapsi kokee monia suuria muutoksia elämässään, kuten koulun alkamisen, yläkouluun siirtymisen ja peruskoulun loppumisen kautta mahdollisiin jatko-opintoihin hakeutumisen. Vaikka ympäristö ja koulun henkilökunta muuttuvat, säilyy kasvattaja lapsen elämässä muuttumattomana.

Ja mietin myöskin niitten omien poikien osalta että, ykkös kakkos luokalla on sama opettaja ja että opettajat saattaa vaihtuu, nii me sit ollaan ainaki, kuljetaan tää koulutie alusta loppuun ja tunnetaan se historia. (Kasvattaja 2)

Se että auttaa ja tukee näitä poikii tääl koulun, okei siinä tulee toi alakoulusta yläkouluun siirtyminen ja siinä on erilaisia tommosia vaiheita, kouluun tulo, auttaa siinä ku ne tulee, siinä on tuttu aikuinen mukana ja kulkee siinä vierellä. (Kasvattaja 1)

Ne on 12 vuotta lapsen kanssa nii eihän mun mielestä.. siis kuka voi luvatakkaa semmosta siis kun ajatellaan et on joku ihminen kuka pysyy perheen mukana sen ajan niin siis sehä on sellanen et se ei voi olla ku vaan hyvää tuova asia. (Opettaja 2)

Siis nimenomaan, että ku sitä puutetta just aikamonellakin noilla Icehearts-lapsilla on, että siellä taustoissa on kaikennäköstä nii se (pysyvyys lapsen elämässä) on kyllä yks aika merkittävä asia. (Opettaja 1)

Mä oon sen kaks vuotta näiden lasten elämässä, mä tiedän et mä oon ehkä maksimissaan kuus vuotta elämässä, sekin on tosi paljon ja mä en tuu niin pitkään olemaan, et sen mä tiedän, et mun rooli opettajana, hyvin kuvasit sitä että kasvattajan rooli on hyvin toisen tyyppinen koska silloin se sitoutuu koko siihen merkittäväks osaks elämää. (Opettaja 2)

Koulun on ennen muuta annettava oppilaalle kokemus siitä, että hän on arvokas yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Koulun myönteinen ilmapiiri syntyy keskinäisen kunnioituksen ja yhteisöllisyyden kautta ja koulun tuleekin pyrkiä kehittymään yhteisöksi, jossa vuorovaikutus perustuu näihin arvoihin. (Launonen 2007: 139.) Kasvattajat totesivat, että kouluissa saattaa vallita edelleen hyvin auktoriteetilähtöinen ilmapiiri, jolloin opettajien ja oppilaiden välit voivat olla hyvin etäiset. Tämä ei mahdollista lapsen kokonaisvaltaista kohtaamista, mutta Icehearts-kasvattaja voi omalla esimerkillään rohkaista myös koulun muuta henkilökuntaa pohtimaan omaa toimintaansa lasten parissa.

Ja ollaan me sit pyritty tuomaan kouluun vähän sellasta kulttuuri sit siitä et ei tarvii olla niin tiukat se opettajat, aikuisten ja lasten suhde, voi olla myös lämmin ja silti toimiva ja mun mielestä se on ehkä täs koulus jonkun verran jo toiminu. (Kasvattaja 2)

Kyllä jossain vaihees noi katteli et miks toi kantaa nyt kaikkii lapsii reppuselässä välitunnilla ja sit opettajtki vähän rohkaistuu sitten. (Kasvattaja 2)

Ja sit ehkä just semmonen kohtaaminen. Kohtaatko lapsen ekan kerran päivän aikana. Voit mennä sanoo et moro, morjesta tai ihan mitä vaan, niinku näkee et joku opettaja voi tehdä ihan samalla lailla, mikä ei oo ehkä opettajan semmosta, ainakaan kaikkien opettajien, se tuu sillai luontevasti et meet moikkaa sitä, et se ei oo semmosta ”hyvää huomenta oppilaat”, se voi olla jotain muutaki. (Kasvattaja 1)

Icehearts-kasvattaja voi olla kouluympäristössä se aikuinen, jonka luokse lasten on helppo tulla ja jota kohtaan on turvallista ilmaista kiintymystä.

Eka-tokaluokkalaiset, aina kun ne näkee kasvattajan, nii nehän hyökkää kailoon ja halaamaan ja semmosta ja mun mielestä apinat tekee sillai, takertuu, ne on kaikilla raajoilla kiinni sillee tyylin että et oo ollu pariin päivään meidän luokassa. Sit ne on konkreettisesti kiinni, läheisyyden tarve, ne ilmasee sitä hyvin sillee vilpittömästi. (Opettaja 2)

Vaikka Icehearts-kasvattajan pääasiallinen tehtävä on tukea Icehearts-toiminnassa mukana olevia lapsia, ottaa hän huomioon ja auttaa mahdollisuuksien mukaan myös muita koulun lapsia.

Ekalla luokalla varsinki, kaikki oppilaat luuli kuuluvansa Iceheartstiin, kuvastaa sitä et kasvattaja ei oo et, ”sä et oo Iceheartsilainen”, vaan et ne on lasten kans luokassaki, ne auttaa tehtävien tekemisessä. (Opettaja 2)

Sitten ku kasvattaja on luokassa nii se saattaa neuvoa ohimennen kaikkia. (Opettaja 1)

Ollaan tunneilla mukana, ollaan niitten poikien kanssa mut sitten, toki autetaan samalla koko luokkaa. (Kasvattaja 2)

Sit just vaikka ottaa sen oman pojan, tekee oman Iceheartspojan kanssa hommia jossain toisessa luokassa nii siinä voi tulla kylkiäisenä ihan semmonen lapsi mukaan joka ei oo toiminnassa ollenkaan mukana, et sit voidaan myös auttaa niitä. (Kasvattaja 1)

8.2 Kasvattajan ja opettajan välinen yhteistyö

Molemmissa haastatteluissa haastateltavat korostivat kasvattajan ja opettajan välisen yhteistyön merkitystä. Yhteistyö nähtiin merkityksellisenä niin opettajan työn kuin oppilaankin koulunkäynnin kannalta. Opettajat kokivat Icehearts-kasvattajan lähimmäksi työparikseen, jonka kanssa koulupäivän haasteet on mahdollista purkaa yhdessä.

Mä koen et se on mun lähin työntekijä. Pitää muistaa pitää sitä puhetta yllä siinä sinne koulun suuntaan et ei unohdeta, et jos tätä ei olisi, nii hommahan ois aivan katastrofaalinen tai mä tarttis toisen käsiparin. (Opettaja 2) (molemmat opettajat olivat sitä mieltä)

Siis aika paljon kuitenkin nii tiivistii tekee niitten opettajien kans töitä, et on jopa työpari tullu siitä opettajasta, kyllä sen kanssa tulee puhuttua niin paljon. (Kasvattaja 1)

Icehearts-kasvattajan koulupäivä ei ole niin strukturoitu kuin opettajalla, eikä hänellä ole samanlaisia velvotteita, jolloin hän pystyy liikkumaan tilanteesta toiseen tarpeen mukaan.

Ku edustan koulua ja koulumaailmaa, nii tietyt velvotteet joskus on työtä hidastavia tai haittaavia, jos miettii et on välituntivalvonta, mun pitää olla siellä kello tuo ja tuo, nii kaikki muu siirtyy sivuun. Icehearts-kasvattajilla on tietysti omat juttunsa mut koulutyöntekijän näkökulmasta se näyttää kauheen jouhevalta. Se ei oo sirottuna semmoseen että nyt meillä on nyt toi palaveri tossa ja toi palaveri tuolla. (Opettaja 2)

mut siis ei siel oo sellasta tarkkaa paikkaa kalenteris ei oo, et mis mä oon minäki päivänä, vaa pystyy joustamaan sit mitä luokka ja poika tarvii. (Kasvattaja 2)

Opettajalla on mahdollisuus kutsua Icehearts-kasvattaja apuun jos luokkatilanteessa ilmenee ongelmia. Kasvattaja jakaa opettajan kanssa myös arjen haasteet, jolloin he voivat purkaa haastavat tilanteet yhdessä.

Onhan siinä ku se on iso apu, se on jo semmonen keskusteluapu, et mä saan purkaa sen olon tai sen huoleni siitä lapsesta heti jollekin, mitä en mä pysty, mä oisin muuten jatkuvasti tuolla rehtorin oven takana tai psykologille koputtamassa tai kuraattorille, et nyt tavallaan mä jaan heti siinä sen huolen ja sit mä saan keskustella siitä tavallaan mulla helpottaa jo siinä, et haa, mä en oookkaa ihan yksin tässä vastuussa tästäkään asiasta. (Opettaja 1)

Onhan se niille iso apu et jos sul on luokassa reilu kaks kyt oppilasta ja eikä oo avustajia, tälläkään hetkellä nyt ei oo tollasessa yleisopetuksen luokassa niin paljon, et siellä on kuitenkin integroitu näitä erityislapsia sinne mukaan, niin onhan se heille iso apu jos me pystytään olee sitten tietyn pojan tai tiettyjen poikien kans siellä luokassa auttamassa, nii opettaja voi keskittyä siihen opettamiseen ja sit jos ei homma toimi, nii sit voidaan mennä toiseen tilaan, et kyllähän se on iso

apu. Tai sit just pojat ei tuu välkältä pois, nii me käydään hakee pojat välkältä pois ja jos ne ei mee välkälle, nii me ohjataan ne välkälle. (Kasvattaja 1)

Siitä on myös hyötyä esimerkiksi oppilaan verkostopalaverissa, koska tällöin paikalla on kaksi aikuista, joilla on käsitys lapsen koulupäivän arjesta.

Aika monella lapsella on ne monialaset ryhmät tai sitten on ainaki joku tukiporukka, et sit ku pidetään palaveria, nii meit on tavallaa kaks aikuista siellä joilla on se luokkatyöskentelyn näkemys. (Opettaja 1)

Koulun käymiseen heijastuvat koulun ulkopuoliset kaverisuhteet, kotiolot ja monet muut asiat, joista koulussa ei välttämättä tiedetä (Vertanen 2008: 16). Koska Icehearts-kasvattaja tuntee toiminnassa mukana olevat lapset koulun henkilökuntaa laajemmin, voi hän jakaa tätä tietoa opettajalle, jolloin opettajan on helpompi ymmärtää lasta.

Kun kasvattaja tietää kuitenkin niistä kotioiloista enemmän kuin me, sitä kautta tulee ymmärrystä sitä lasta kohtaan enemmän, että tavallaan tajuaa että ei tarte ihmetellä. (Opettaja 1)

Ollaan linkkinä sen kodin ja koulun välillä aika usein, että ei varmaan opettaja tiedä kaikkea niitä asioita mitä ne kuulee sit meijä kautta ja sit mikä kuuluu siihen meijän työhön, et onhan ne opettajat varmaan paljon paremmin perillä siitä et mikä se perheen tilanne siellä on. (Kasvattaja 1)

Opettajilla ei ilmennyt haastattelun mukaan mitään konkreettisia ennakko-odotuksia Iceheartsin koulutyötä kohtaan ennen toiminnan alkua, mutta he ottivat yhteistyön mielenkiinnolla vastaan.

Ei mulla mitään odotuksia osannu asettaa sille että sit se oli vaan et mielenkiinnosta tavallaan, et kaikki on ollu plussaa mitä on tullu sen jälkeen, koska se oli niin hämmästyttävää että ne oliko läsnä siinä arjessa ja ne huolehti niistä pojista ja ne keskusteli vanhempien kanssa, ne soitteli koteihin ja ne järjesteli asioita. (Opettaja 1)

Mä hakeuduin tänne töihin, nii se tuli sillee vähän, kun kello 16 haut päätty, nii 15 vaille neljä vielä kyselin että millanen koulu, millanen rehtori. Sit siin oli varmaan mainittu tästä Iceheartsista, nonii tonne kyllä, et mulla oli eikasemmas työssä erkaopena oppilaiden kohdalla toivetta, mä tiesin toiminnasta et ne ois tarvinnu Iceheartsia tuekseen. (Opettaja 2)

Opettajien ja Icehearts-kasvattajien yhteistyön kehittämiseksi ei nähty juurikaan tarvetta. Toiminnan katsottiin kehittävän itse itseään, sillä yhteistyö toimijoiden välillä on valmiiksi jo hyvin tiivis. Kasvattajat sanoivat, että joskus oli ollut puhetta siitä, että voisi pitää yhteisen kehityspalaverin koulun henkilökunnan kanssa, mitä koulu heiltä odot-

taa. Toisaalta he totesivat keskusteluyhteyden olevan jo niin tiivis opettajien kanssa, että sellaiselle sitten kuitenkin olisi ehkä tarvetta.

No mun mielestä se kehittää itseensä kokoajan. (Opettaja 1)

Mulla on kans semmonen olo... (Opettaja 2)

Ei tällä hetkellä oo semmosta tarvetta, jotenki tuntuu et ku on se keskusteluyhteys tavallaan ja niistä tarpeista kokoajan keskustellaan, mikä on niinku kunkin lapsen kohalla mahdollisesti se, mitä nii, en mä osaa sanoo siis tarviiko nyt varsinaisesti ruveta miettimään et miten tätä toimintaa kehitetään, vaan tulisko se siinä ne kehitysesitykset samalla ku tää toiminta menee eteenpäin. (Opettaja 1)

joskus puhettakin opettajien tai jonku rehtorien kans, et vois myös koululta kysyä sitä, et mitä ne odottaa tai mitä ne haluaa meiltä, et sillätavalla istua alas ja vähän jutella... Nii et tulee sen työpäivän tai koulupäivän aikana nii paljon juteltua... Emmätiiä, tai sit tuntuu et tarviiks (strukturoidumpaa kehityskeskustelua). (Kasvattaja 1)

8.3 Koulu ympäristönä

Kouluympäristö asettaa tietyt säännöt ja raamit joihin joidenkin lasten on vaikea muokautua. Luokkakoko aiheuttaa myös omat haasteensa. Osalla lapsista on oppimisvaikeuksia, käytöshäiriöitä ja vaikeuksia toimia sosiaalisissa tilanteissa, tällöin Icehearts-kasvattajan on myös tarkoitus tukea lasten kouluun sopeutumista.

Siis kylhän pojilla on oppimisvaikeuksia, käytöshäiriöisijä ja tunne-elämän ongelmat sun muut ja sit näkyy koulussa sitten missä on paljon ihmisiä ympärillä. On sääntöjä, rajoja, mitä pitää noudattaa. Varmaan siitä tulee sit se, että missä on hyvä olla poikien tukena ja apuna. (Kasvattaja 1)

Aika monelle mun pojalle tuntuu ainaki, et toi pitkäjänteisyys ja sellanen keskittyminen yhteen asiaan ja paikallaan istuminen on aika haastavaa. (Kasvattaja 2)

Niin on ja sit justiin siis tommoset sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot, olla ja hakee kontaktia ja hakee uutta kaveria, nii sit niillä on aika monella pojalla niissä puutteita. (Kasvattaja 1)

Meillä oli semmonen iso 30 oppilaan inkluusio, jossa oli 10 Icehearts-lastaa sillon alussa. Nii tarve oli kyllä, tai siis oli hyvin tarpeellinen. Mulla on semmosta et on muutama lapsi, et on vaikeaa keskittyä isossa tilassa ja välillä on päiviä milloin ei tuu mistään mitään, nii sit saattaa olla et kasvattaja ottaa sen erikseen tekee hommia. (Opettaja 1)

Joillekin lapsille jo kouluun tuleminen ja siellä oleminen ovat isoja haasteita. Jos lapsi ei ilmaannu kouluun voi kasvattaja soittaa hänelle tai joskus jopa hakea lapsen kotoa

kouluun. Tällaisella toiminnalla lapselle pyritään viestittämään, että hänen asiansa kiinnostavat aikuisia ja hänestä välitetään.

jos ne myöhästyy tai poikaa ei näy nii sit soitetaan, meil on poikien numerot ja vanhempien numerot nii sit me soitetaan et missäs sä oot, mitä opettaja ei voi tehdä, se ei soita sille pojalle suoraan. Sehän on meille ihan luontevaa, et me soitetaan sille pojalle, et missä ihmeessä sä nyt oot. (Kasvattaja)

Toi on varmaan se tärkein, et viestitään siitä välittämisestä, on se sit millasta välittämistä tahansa. (Kasvattaja)

Kyl mä sanon, et tietysti se yks ensimmäinen haaste ja kynnys on se kouluun tuleminen. Se voi olla eri syistä se kynnys kotoa lähteminen. Tässä on monen kanssa kipuilltu sitä, että se kouluun tuleminen saattaa olla vaikeeta, tai sit se koulussa oleminen. (Opettaja 2)

Kyl mä nyt oon, en nyt montaa kertaa mut muutaman kerran hakenu pojan kouluun aamulla ja et ku ei oo tullu, et koulu ei sitä tee. (Kasvattaja 2)

Semmonen tapaus että ei oo oikein halunnu tulla kouluun, että ei varmaan oo yhtään viikkoo millon se ois ollu koko viikon koulussakaan. (Kasvattaja 2)

Opettajat totesivat myös, että heidän omalla toiminnallaan voi olla vaikutusta lasten kouluviihtyvyyteen.

Mut sit me voidaan myös tehdä täällä toimintaa, rakentaa niitä näkymättömiä kynnyksiä. Se on niin hienovaraista joskus et se meidän aikuisten toimintaki voi asettaa niitä semmosia kynnyksiä taikka haasteita luoda, et me vaaditaan, tehään sit, vedetään vaikka lasta tiukalla turhan päiten... (Opettaja 2)

Kyl mä oon huomannu kans ton saman, että kantapään kautta monta asiaa huomannu, et joutunu kyllä omaaki toimintaa miettimään, että miten kenenki kanssa, mut ihmisiä ku ollaan ja sitten siinä työn tuiskeessa ja kiireessä nii ei välttämättä aina muista kaikkee, et silloin se on hyvä et siinä on se toinenkin. (Opettaja 1)

Icehearts-kasvattajalla on myös resursseja mahdollistaa haastavasti käyttäytyvän lapsen koulussa olo, sillä muussa tapauksessa lapsi olisi lähetettävä kotiin tai opetus olisi kokonaan keskeytettävä.

No kyl mul muutama poika on sellasii joilla sit ku lujaa menee nii sit ne poistetaan luokasta tai pahimmillaan soittaa kotiin, et nyt pitää tulla hakemaan tai muuta. Nii nyt on sit se mahdollisuus, et mä oon sen pojan kanssa sen koulupäivän aikana, tai et oon joko kahestaan tai sitten siinä luokkatilanteessa. (Kasvattaja 2)

Mut esimerkiksi nyt ku mul on ollu semmonen tilanne, että kaks kaveria niin ne ei oo pystyny olee tuolla teknisen työn luokassa, elikkä siellä heti ku pitää vähän ottaa vastuuta omasta hommastaan ja olla oma-alotteinen ku se ohje annetaan ja siinä ei oookaa sitten seläntakana kokoajan joku kattomassa ku siellä ei oo ku yks opettaja vaa ja näin, nii siel on sitten ollu vähän vaarallisiakin tilanteita ja sitten yks poika on sitten kaks kertaa peräkkäisiltä tunneilta joudutunu sieltä ulos ja siihen on sit joutunu rehtoriki sitten tietenki puuttumaan, mut Icehearts-kasvattajalle sieltä on ensimmäisenä sit soitettu, et voitko tulla paikalle. Toisella kerralla se oli syömässä pihviä jossakin ravintolassa ku puhelin soi, opettaja soittaa että nyt on akuutti tilanne päällä ku sattuu et mäkin oon toisella tunnilla sit silloin ku ne on siellä teknisen tunnilla, nii kasvattajalla jää pihvit sinne pöytään ku se lähtee sieltä puukäsityöluokkaan, et nää on niinku konkreettisimmillaan tämän apu, mut se on se pelastava enkeli sille opettajalle ku se tulee siihen tilanteeseen. Eihän se pystyis jatkaa sitä tuntia, hän on ainut aikuinen siellä luokassa ja miettikää teknisentyön luokan kaikki koneet, siellä hiotaan ja höylätään ja on vasaroita, puukkoja ja sahoja ja kaikkee, nii eihän se voi poistua sieltä ja sit oppilas joka käyttäytyy nii huonosti, et se on saatava pois, nii jokuhan sinne on saatava, eikä rehtori suinkaan aina oo edes paikalla eikä apulaisrehtori saatavissa. (Opettaja 1)

9 Johtopäätökset

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että Icehearts-koulutyö on vaikuttanut positiivisesti niin opettajien kuin oppilaidenkin arkeen koulussa. Toiminta on lisännyt opettajien resursseja keskittyä itse opettamiseen ongelmatilanteiden ratkomisen sijaan sekä tarjonnut heille arvokasta henkistä tukea vaikeiden tilanteiden purkamisessa. Opettajien ei myöskään ole tarvinnut selvitä kaikesta yksin vaan heillä on ollut Icehearts-kasvattaja ikään kuin työparina jakamassa arkea heidän kanssaan.

Icehearts-koulutyö on vaikuttanut etenkin Iceheart-toiminnassa alusta asti mukana oleviin lapsiin. Kasvattaja tarjoaa lapselle pysyvän tuen läpi koko koulupolun ja auttaa lasta mahdollisissa ongelmatilanteissa. Kasvattajan avulla koulussa on edes yksi aikuinen, joka on hyvin perillä lapsen asioista ja jolla on resursseja puuttua lapsen ongelmiin. Icehearts-kasvattajalla on koulussa monta eri roolia, hän on opettajan työparin lisäksi toiminnassa mukana oleville lapsille ystävä ja turvallinen aikuinen, jolle on matlampi kynnys tulla kertomaan omista asioista. Kasvattaja tapaa lasta myös koulun ulkopuolella, muun muassa harrastustoiminnan merkeissä, jolloin hänellä on laajempi kuva lapsesta ja hän on voinut tämän ansiosta muodostamaan jokaiseen Icehearts-lapseen yksilöllisen suhteen kohtaamalla heitä vahvistavasti. Opettajat myös kokivat, että työskentely lapsen asiat laajemmin tuntevan aikuisen kanssa lisäsi heidän ymmär-

rystään lasta kohtaan, sillä kasvattaja osaa kertoa lapsesta asioita, joiden avulla voidaan joko estää tai lievittää konflikteja. Myös kasvattajan rooli linkkinä kodin ja koulun välillä koettiin keskeiseksi.

Koko Icehearts-toiminta perustuu ennaltaehkäisemään syrjäytymistä ja sen tavoitteet toteutuvat arjessa muun muassa mahdollistamalla haastavasti käyttäytyvien lasten koulussa olon. Voi olla, että haastavissa tilanteissa ainoa ratkaisu on lapsen poistaminen luokasta tai jopa koulusta, jolloin poistetun lapsen oppiminen ja koulunkäynti vaarantuvat. Icehearts-kasvattaja voi mahdollistaa tällaisen oppilaan koulussa pysymisen, joka on iso asia ja ehkäisee myös koulupudokkaaksi joutumista. Yhteistyössä kodin kanssa kasvattaja voi myös motivoida lasta koulunkäyntiin. Niin opettajat kuin kasvattajatkin kokivat toiminnan tarjoaman pysyvyyden olennaiseksi osaksi lapsen tukemista. Lapsi kohtaa koulupolullaan paljon uusia tilanteita ja opettajat vaihtuvat, jolloin pysyvä turvallinen aikuinen lisää lasten turvallisuuden tunnetta.

Icehearts-koulutyöstä on hyötyä myös niille lapsille, jotka eivät ole konkreettisesti mukana toiminnassa. Kun ongelmatilanteet saadaan ratkaistua ja työrauha säilytettyä, opettaja voi paremmin keskittyä itse opettamiseen joka hyödyttää myös koko luokkaa. Kasvattaja avustaa mahdollisuuksien mukaan luokassa ollessaan kaikkia luokan lapsia ja saattaa ottaa myös toimintaan kuulumattoman lapsen mukaan pienempään tilaan tehtäviä tekemään. Kasvattajat järjestävät myös välitunneilla lapsille erilaisia aktiviteetteja, jotka ovat avoinna kaikille lapsille.

Icehearts-kasvattajat kokevat haluavansa vaikuttaa koko koulun ilmapiiriin ja kulttuuriin niin, että lapset tulisivat paremmin kohdatuiksi ja kuilu opettajien ja oppilaiden välillä kapenisi. He haluavat kannustaa myös koulun muuta henkilökuntaa lähestymään lapsia lämpimämmin ja rennommalla asenteella. He mainitsevat sen toki riippuvan myös ihmisestä, osalta opettajista tämän kaltainen toiminta tulee luontevammin kuin toisilta. Opettajat myös mainitsivat, että he saattavat tiedostamattaan omalla toiminnallaan rakentaa näkymättömiä kynnyksiä, jotka heikentävät lapsen kohtaamista ja kouluviihtyvyyttä. Icehearts-kasvattaja on voinut toiminnallaan madaltaa näitä kynnyksiä toimimalla linkkinä opettajan ja oppilaan välillä. Kasvattajalla on laajempi tuntemus lapsesta, ja voi näin ollen toimia myös lapsen tulkkina opettajille.

Koulu luo ympäristönä omat haasteensa, sillä kaikkien lasten ei ole helppoa sopeutua suuriin luokkiin ja strukturoituun päiväohjelmaan. Icehearts-kasvattaja tukee näiden

lasten kouluun sopeutumista esimerkiksi olemalla tarvittaessa luokassa apuna tai järjestämällä erillistä tukea tarvitsevalle. Opettajat myös totesivat, että heillä ei ole riittävästi aikaa lasten yksilölliseen kohtaamiseen ja aikataulutettu työpäivä ei mahdollista joustavuutta yllättävien tilanteiden sattuessa. Myös erilaiset paperityöt vievät heidän aikaansa lasten kohtaamiselta.

Vaikka toiminta on niin kasvattajien kuin opettajienkin mielestä osoittanut vastaavansa hyvin tarpeeseen, nostivat molemmat esille joitakin seikkoja, joihin ei heidänkään ole ollut mahdollista vaikuttaa. Ongelmallisimmiksi tilanteiksi he nostivat sellaiset lapset, joita on vaikeaa, tai lähes mahdotonta saada mukaan minkäänlaiseen toimintaan. Nämä lapset eivät halua tulla kouluun ja koulussa ollessaan heitä on vaikea saada tekemään mitään annettuja tehtäviä. Saimme haastatteluiden perusteella sellaisen kuvan, että näillä lapsilla saattaa olla kotona ongelmia auktoriteettien kanssa. He ovat tottuneet saamaan tahtonsa läpi ja heiltä ei ole koskaan velvoitettu juuri mitään. Näiden lasten kohdalla sekä kasvattajat, että opettajat kokivat, että heillä ei ole olemassa riittäviä keinoja tilanteiden ratkaisemiseen. Toinen opettajista totesikin, että kaikkia lapsia ei varmasti voida pelastaa, oli koululla Icehearts-koulutyötä tai ei mutta hän korosti, että joidenkin lasten kohdalla hän ei uskaltaisi edes ajatella missä he nyt olisivat ilman Iceheartsia. Molemmat opettajat myös kokivat olevansa onnekkaita kun saivat työskennellä koulussa, jossa oli Icehearts- koulutyötä ja kertoivat, että kyselyitä toiminnasta on myös tullut muilta kouluilta.

Haastattelussa kysyimme myös ovatko Iceheartsin toimintaan kuuluvat lapset kokeneet tällaiseen ryhmään kuulumisen leimaavaksi. Niin kasvattajat kuin opettajatkin totesivat, että heidän kokemustensa mukaan tilanne on päinvastoin ja etenkin ensimmäisellä luokalla toiminnan alkaessa kaikki oppilaat luulivat kuuluvansa Iceheartsiin ja osa on myöhemmin toivonut pääsevänsä toimintaan mukaan. Myös muut kuin toiminnassa mukana olevat lapset juoksevat kasvattajia vastaan pihalla ja haluavat saada kasvattajalta huomiota. Kasvattajat ovat koulun arjessa niin näkyvästi esillä, että toiminta ei herätä muissa oppilaissa sen kummempaa ihmetystä, vaan kasvattaja kuuluu koulun kalustoon.

10 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys

Yhtenä hyvän tutkimuksen kriteerinä voidaan pitää johdonmukaisuutta, joka konkretisoituu argumentaatiossa. Toinen kriteeri hyvälle tutkimukselle on sen eettinen kestävyys. Tämä koskee myös tutkimuksen laatua, mikä tarkoittaa muun muassa huomion kiinnittämistä tutkimusasetelman sopivuuteen sekä raportin laadukkaaseen laatimiseen. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 127.) Olemmekin pyrkineet kiinnittämään huomiota käyttämiimme lähteisiin, niiden tuoreuteen ja laadukkuuteen, tosin lähteiden tuoreutta ei pidä sokeasti tuijottaa, sillä se yksistään ei takaa lähteen luotettavuutta.

Tutkijalla on eettinen vastuu tutkimusaiheen valinnassa. On tärkeää selkeyttää kenen ehdoilla ja miksi tutkimukseen ryhdytään (Tuomi – Sarajärvi 2009: 128). Haastateltavat valikoituivat Icehearts ry:n ehdotuksien perusteella. Tämä voi olla myös hienoinen ongelma miettiessä tutkielman luotettavuutta. Tosin henkilöt valikoituivat sen perusteella, että osaisivat mahdollisesti parhaiten vastata tutkimuskysymykseemme, heillä oli myös laajin kokemus yhteistyön toiminnasta käytännössä.

Olimme jo hyvissä ajoin opinnäytetyöprosessin alussa tiedustelleet mahdollisilta haastateltavilta, niin opettajilta kuin Icehearts-kasvattajiltakin, olisiko heitä mahdollista haastatella opinnäytetyöhömmme. Haastateltaessa kaupungin työntekijöitä meidän täytyi hakea virallista tutkimuslupaa kaupungin sivistystoimesta. Tutkimusluvan saatuaamme tiedustelimme vielä kasvattajilta ja opettajilta mahdollisia haastattelupäiviä ja -aikoja. Kerroimme heille vielä mihin käyttöön haastattelut tulevat. Haastattelupäivänä keräsimmme haastateltaville vielä haastattelun tarkoituksen, anonymiteettiasiat ja opinnäytetyön julkaisua koskevat tiedot.

Validiteetilla eli pätevyydellä viitataan tutkimuksen kykyyn kuvata tutkittavaa ilmiötä (Ronkainen ym. 2011: 129-130). Mielestämme onnistuimme kysymysten laadinnassa hyvin, sillä saimme riittävän paljon ja riittävän laadukkaita vastauksia, joiden pohjalta pystymme vastaamaan tutkimuskysymykseemme. Hirsjärven ja Hurmeen (2008) mukaan haastatteluaineiston luotettavuus riippuu sen laadusta. Sitä tulisi tarkkailla tutkimuksen eri vaiheissa. Laadukkuuteen voidaan pyrkiä etukäteen hyvän haastattelurungon tekemisellä ja teknisten laitteiden toimivuuden tarkastamisella ja mahdollisiin tekniisiin ongelmiin etukäteen varautumalla. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 184-185.) Olimme molemmat melko kokemattomia haastattelijoina, minkä koimme mahdollisena haasteena kerätessämme tietoa nimenomaan haastatteluilla. Pyrimmekin tekemään haastattelurungon mahdollisimman hyvin. Kävimme haastattelutilannetta läpi etukäteen muun muassa sopimalla omista rooleistamme. Meillä oli haastattelutilanteissa mukana kaksi

nauhuria siltä varalta että toinen menisi rikki, mukana oli myös varaparistoja. Litteroimme aineiston haastatteluista kuluneiden neljän seuraavan päivän aikana.

Koska kaikki aineisto on tutkijan käsittelemää ja tulkitsemaa, on pidettävä huoli siitä, ettei oma tulkinta ja käsitykset vääristä aineistoa (Ronkainen ym. 2011: 131). On myös aina mahdollista, että omat asenteemme ja toiveemme ovat johdatelleet keskustelua ja aineiston analyysiä, vaikka olemme pyrkineet objektiivisuuteen. Aineistomme koostuu kahdesta parihaastattelusta eli yhteensä neljän ihmisen kokemuksista ja tuntemuksista. Määrä ei ole suuri mutta tarkasti valitut haastateltavat antoivat mielestämme riittävän tarkkaa tietoa ja vastauksia tutkimaamme aiheeseen. Aineiston määrän katsotaankin olevan riittävä silloin, kun tutkija voi sen perusteella vastata tutkimuskysymykseensä (Ronkainen ym. 2011: 117).

11 Pohdinta

Olimme molemmat kiinnostuneita Icehearts ry:n innovatiivisesta toiminnasta ja toinen meistä oli ollut myös työharjoittelussa Icehearts ry:llä. Lähestyimme Icehearts ry:tä opinnäytetyöaiheen toivossa ja saimmekin paljon ideoita joista pystyimme karsimaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyöksi sopivan aihealueen. Halusimme että opinnäytetyön pääpainopiste olisi niissä lapsissa, joita Icehearts-koulutyö erityisesti koskee. Opinnäytetyön edetessä halusimme kuitenkin hieman laajentaa näkökulmaa koskemaan myös yleisemmin koulun arkea. Näin ollen myös opettajien arki nousi lasten arjen rinnalle, yhdeksi keskeiseksi teemaksi. Jo prosessin alussa päätimme, että toteuttaisimme tutkielman haastatteleamalla koulun henkilökuntaa ja Icehearts-kasvattajia mutta jättäisimme toiminnassa mukana olevat lapset haastattelujen ulkopuolelle. Koimme, että lasten haastatteleminen olisi oman opinnäytetyön paikka ja koska itse olimme kiinnostuneita toiminnan vaikuttavuudesta, arvelimme toiminnassa mukana olevien aikuisten olevan parhaita sitä arvioimaan.

Opinnäytetyön prosessi oli meille molemmille uusi kokemus. Koska olemme keskenämme parisuhteessa, saimme muun muassa kouluilta osaksemme aluksi myös varoituksen sanoja. Me taas ajattelimme sen olevan etu, sillä esimerkiksi aikataulujen yhteen sovittaminen sujuisi helpommin kuin jonkun ulkopuolisen kanssa. Mielestämme olisi ollut pötköä jos olisimme molemmat taistelleet omien opinnäytetöidemme parissa

samojen seinien sisällä, kun jos meillä olisi ollut mahdollisuus yhdistää voimamme. Tämän vuoksi olimme iloisia, kun saimme toteuttaa kahden eri ammattikorkeakoulun yhteisen opinnäytetyön. Opinnäytetyöprosessin aikana haasteita meille aiheuttivat eniten henkilökohtaisessa elämässä tapahtuneet muutokset ja menetykset. Näiden seikkojen vuoksi aluksi erittäin löysä aikataulu muuttui loppua kohden erittäin kiireiseksi, joka varmasti vaikutti myös opinnäytetyömme lopputulokseen. Pääsimme muun muassa haastattelemaan haastateltavat vasta neljä viikkoa ennen opinnäytetyön viimeistä palautusta, mutta toisaalta tämän ansiosta saimme analysoitua tulokset silloin kun haastattelut olivat vielä tuoreessa muistissa. Kävimme haastattelut useaan otteeseen läpi kuunnellen ja litteroinnin jälkeen lukien ja huomasimme, että tulosten kolme pääteemaa oli hyvin helposti löydettävissä.

Halusimme toteuttaa haastattelut parihaastatteluina kasvattajien ja opettajien kanssa niin, että kasvattajat olivat keskenään pari ja samoin opettajat. Koimme että parihaastattelun etuna oli se, että kollegat pystyivät täydentämään toisiaan ja herättelemään uusia näkökulmia toisilleen. He saivat haastattelusta myös mukavan tuokion, jossa pystyivät jakamaan omia kokemuksiaan toisen vertaisen kanssa. Emme halunneet yhdistää opettajaa ja kasvattajaa samaan ryhmään siksi, että heille ei olisi tullut tunnetta siitä, että sanomisia olisi pitänyt miettiä jotenkin tarkemmin. Olisimme kuitenkin halunneet toteuttaa vielä yhteisen ryhmähaastattelun, jossa kaikki neljä haastateltavaa olisivat kokoontuneet yhdessä. Valitettavasti tämä ei onnistunut aikataulun rajallisuuden vuoksi. Saimme mielestämme kuitenkin jo näistä kahdesta parihaastattelusta niin paljon tietoa, että ne riittivät opinnäytetyön toteuttamiseen. Haastattelut onnistuivat melko hyvin, olimme laatineet haastattelurungon, joka tuntui etsivän vastausta tutkimuskysymyksellemme mutta jälkeenpäin mietimme olisiko kuitenkin ollut syytä lähettää haastattelurunko etukäteen haastateltaville, jolloin heillä olisi ollut mahdollisuus pohtia vastauksia jo hieman etukäteen. Toisaalta saimme nyt haastateltavilta ehkä aidompaa, välitöntä tietoa, jota haastateltavat eivät ehtineet miettiä liian pitkään. Annoimme heille kuitenkin mahdollisuuden palata asiaan sähköpostitse, jos jokin asia jäi mietityttämään tai jos he olisivat halunneet lisätä jotakin, mutta kukaan heistä ei käyttänyt tätä mahdollisuutta.

Opinnäytetyön prosessin aikana tuli hetkiä, jolloin tuntui että olimme kadottaneet tutkimuskysymyksemme. Tällöin jouduimme tarkastelemaan teoreettista viitekehystämme sekä Iceheartsin asettamia toiveita uudelleen yhteyden löytämiseksi. Tämä kuitenkin on myös osa tutkimusprosessia. Hetkittäin tuli myös tunne siitä, että opinnäytetyölläm-

me ei ole mitään uutta informaatioarvoa Iceheartsille, sillä monia opinnäytetyöme tuloksi oli tullut ilmi jo muissa Icehearts ry:tä koskevissa opinnäytetöissä. Olemme kuitenkin sitä mieltä, että opinnäytetyöme antaa arvokasta informaatiota juuri tämän yhden koulun osalta, sillä tutkielmamme koulusta ei ole vielä tehty vastaavia selvityksiä. Voimme opinnäytetyöllämme näin ollen osoittaa, kuinka Icehearts ry:n koulutyö on vaikuttanut tämän kyseisen koulun arkeen. Opinnäytetyöme tarkoitus ei missään vaiheessa ollutkaan tarjota laajasti yleistettävissä olevaa tietoa koko Icehearts ry:n koulutyön toiminnasta, vaikkakin tuloksemme ovat pitkälti juuri niitä, mihin toiminnalla on haluttu pyrkiä. Näin ollen opinnäytetyötämme voisi käyttää esimerkkinä toimivasta yhteistyöstä myös muille kouluille.

Olemme tietoisesti nostaneet opinnäytetyössämme esille nykykoulumaailman haasteita hieman kärjistetysti. Tarkoituksemme oli jopa hieman provosoimalla herätellä lukijaa huomaamaan, että vaikka suomalainen koulujärjestelmä on hyvistä tuloksistaan ulkomailla asti tunnettu, ei kaikki välttämättä ole niin hyvin kuin saattaisi luulla. Vahvat mielipiteet huonosta kouluviihtyvyydestä sekä lasten haastavasta käyttäytymisestä ovat varmasti olleet niistä kirjoittaneille henkilöille todellisuutta, mutta onko se suoraan yleistettävissä koskemaan kaikkia kouluja ja oppilaita maassamme, ei ole niin itsestään selvää. YK:n lasten oikeuksien komitean selvityspyyntö suomalaisten lasten kouluviihtyvyydestä voi olla myös merkki kulttuurieroista. Suomessa lasten voi olla helpompaa ilmaista myös tyytymättömyyttään koululaitosta kohtaan, kuin jossakin toisessa maassa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että meidän ei tulisi jatkuvasti tarkastella ja kehittää koulujemme toimintaa.

Tiesimme opinnäytetyötä aloittaessamme, että kyseinen koulu, jonka kanssa yhteistyössä opinnäytetyö toteutettiin, on hyvin Icehearts-myönteinen ja meille todettiin jo alussa, että tästä koulusta voi olla vaikeaa saada irti muuta kuin hyvää palautetta. Tästä johtuen voikin olla mahdollista, että saimme toiminnasta ruusuisemman kuvan, kuin ehkä jossakin toisessa yhteistyökoulussa olisimme saaneet. Pohdimme myös toiminnan leimaavuutta. Haastattelujemme mukaan ainakaan alakouluikäiset lapset eivät kokeneet toimintaa millään tavalla leimaavana opettajien ja kasvattajien mielestä, päinvastoin, mutta arvelimme tilanteen mahdollisesti muuttuvan viimeistään siirryttäessä yläkouluun, jos on muuttuakseen. Tästä aiheesta mainitsivat myös Hiilinen ja Takkinen opinnäytetyössään, joka käsitteli myös Icehearts ry:tä. He totesivat osan lapsista kokeneen leimautumista toiminnan vuoksi. (Hiilinen - Takkinen 2014: 48.) Arvelemme tämän johtuvan osaksi myös siitä, että Iceheartsin toiminta ei ole aina ollut yhtä näkyvää

esimerkiksi koulumaailmassa, jolloin ennakkoluuloja ja leimautumista on saattanut syntyä herkemmin. Haastateltaviemme mukaan Icehearts-kasvattaja on nyt jo niin vahvasti osa koulun kalustoa, että se ei herätä enää oppilaissa sen kummempaa ihmetystä. Pohdimme myös, että koulun johdon asenteella on varmasti vaikutusta siihen, miten toiminta otetaan ylipäättänsä vastaan koululla. Tutkielmamme yhteistyökoulun johto on alusta asti suhtautunut Icehearts-koulutyöhön hyvin positiivisesti ja avoimesti.

Icehearts ry:n yksi tarkoitus on vähentää eriarvoisuutta tukemalla heikommassa asemassa olevia lapsia. Pohdimme myös voiko Icehearts-toiminta osaltaan tahtomattaan lisätä eriarvoisuutta huono-osaisten lasten keskuudessa, sillä joukkueissa on tietty maksimimäärä lapsia ja jos ryhmä on jo täynnä, ei joukkueen kantokykyä voida ylittää. Näin ollen voidaan tulla tilanteeseen, jolloin yksi lapsi pääsee joukkueeseen ja toinen ei, vaikka kummallakin olisi tarve tuelle. Samaa pohdimme myös eri koulujen välillä. Kaikilla kouluilla ei ole Icehearts-toimintaa, voiko tämä asettaa koulut eriarvoiseen asemaan? Haastatteluissa ei myöskään käynyt ilmi, onko toiminnalla ollut vaikutusta tutkielmamme koulun sisäiseen ilmapiiriin. Koska kasvattajat työskentelevät tiiviisti tiettyjen opettajien luokissa, tämä voi aiheuttaa jännitteitä opettajien välille, jos muutkin opettajista kokisivat tarvetta toiminnalle omassa luokassaan.

Haastatteluissa ilmeni myös, että niin opettajat kuin kasvattajatkin olivat huolissaan siitä, että nykypäivänä lapsuus on tullut kokoajan lyhyemmäksi ja lyhyemmäksi. Ongelmallisena nähtiin myös se, että lapsilla on nykyään muun muassa kännyköiden avulla pääsy kaikkeen tietoon, mitä maailmalla tapahtuu. Tämä on luonut joillekin lapsille epävarmuutta, kun on täytynyt liian varhain ottaa vastaan liian suuria asioita. Kaikki tämä tieto oli erittäin mielenkiintoista, mutta koska se ei liittynyt opinnäytetyömme aihealueeseen, jätimme sen vähemmälle huomiolle.

Teoreettinen viitekehiksemme rakentui pitkälti syrjäytymisen ympärille. Icehearts ry:n toiminta on ennalta ehkäisevää lastensuojelutyötä, jossa pyritään ehkäisemään syrjäytymistä. Tämä tuli esille myös haastatteluissa monin tavoin. Vaikka suoraan syrjäytymisestä terminä ei puhuttu kuin siitä kysyttäessä, kulki se vastauksien mukana monella tavalla. Kaikista keskeisimmäksi teemaksi kohonnut kohtaaminen osoittautuikin oleelliseksi lasten syrjäytymisen ehkäisijäksi. Hyvä kohtaaminen lisää myös lasten osallisuutta, sekä subjektiuden tukemista. Opinnäytetyön prosessin aikana koimme ammatillista kasvua etenkin ymmärtäessämme hyvän kohtaamisen merkityksen. Pohdimmekin, että kaikessa sosiaalialan työssä pitäisi toteuttaa vahvistavaa kohtaamista, joka voi pitää

sisällään kaikki sosiaalipedagogisuuteen liittyvät osa-alueet. Asiakastyötä tehdään pääsääntöisesti tapaamalla ihmistä fyysisesti, jolloin kohtaaminen on väistämätöntä. Mutta opetetaanko meitä jo koulutuksessa todella kohtaamaan asiakasta? Onko meille varmasti selvää miten toinen ihminen kohdataan arvostavasti? Koulutuksessa käydään kyllä läpi paljon teoriaa ihmiskäsityksistä ja arvoista, mutta onko meille opetettu kohta kohdalta mitä toisen arvostava ja vahvistava kohtaaminen tarkoittaa? Se saattaa tuntua itsestäänselvyydeltä, mutta kun asiaa alkaa tarkastella syvällisemmin, huomaa kuinka vaikeaa se itse asiassa onkaan. Kohtaamiseen vaikuttavaa vahvasti ihmisen oma historia, joka voi muodostua jopa aidon kohtaamisen esteeksi. Asiakas voi herättää meissä vahvankin tunnereaktion, jota emme itse edes osaa perustella tai jota emme aina edes huomaa. Tämä tunnereaktio täytyy tiedostaa, jotta ei anna sen vaikuttaa ja näkyä ulospäin. On helppoa luulla, että antaa toiselle ymmärtävän ja helposti lähestyttävän kuvan itsestään, mutta todellisuus voikin olla jotain ihan muuta. Emme voi käsitellä meissä herännyttä tunnereaktiota ellemme ole sinut menneisyytemme kanssa. Vahvistavan kohtaamisen mahdollistuminen vaatii siis myös ammattilaiselta itsetutkiskelua ja vahvaa itsetuntemusta. Miten kohtaan toisen ihmisen? Kaikki alkaa hyväksyvistä katseista. Kuinka hyvin itsekin tiedämme sen tunteen, kun oikeasti toisen katseesta välittyy arvostus ja kunnioitus. Tätä ei ole helppoa toteuttaa jos sisällämme vallitsee ristiriita tunnereaktion ja ulospäin annetun viestin välillä. Pohdimme, että ehkä sosiaalialan koulun tulisi tarjota opiskelijoilleen laajempaa mahdollisuutta oman itsensä tutkiskeluun, jonka jälkeen tulisi kohtaaminen käydä läpi perusteellisesti, vaikka ihan omana kurssinaan, jotta se ei jäisi vain kaikkien kurssien kylkiäisenä kulkevaan itsestäänselvyyteen jota ei sitten kuitenkaan korosteta tarpeeksi. Kuitenkin, mekin olemme vain tuntevia ihmisiä. Vaikka täydellisyyteen voi aina pyrkiä, emme kykene häivyttämään ihmistä sisällämme, eikä se missään nimessä ole tarkoituksen mukaistakaan. Omien heikkouksien tiedostaminen ja kiinnostus toisen ihmisen kohtaamisesta riittävät varmasti pitkälle. Myöskään Icehearts-kasvattajaksi ei sovi kuka tahansa. Yli-ihminen ei siinä roolissa tarvitse olla, mutta tärkeää on olla hyvä tyyppi.

Lähteet

Aaltonen, Kimmo 2011. Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanom Oy.

Antikainen, Arja 2014. Peruskoulun opettajan näkökulma. Teoksessa: Hamarus, Päivi – Kanervio, Pekka – Landén, Laila – Pulkkinen, Seppo (toim.). Huuto! -Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Juva: Bookwell Oy. 48-52.

Bardy, Marjatta 2013. Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print

Bardy, Marjatta – Heino, Tarja 2013. Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin: Paniikista toivoon ja näköalat auki. Teoksessa: Bardy, Marjatta (toim.). Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print. 13-42

Cacciatore, Raisa - Koiso-Kanttila Samuli 2008. Pelastakaa pojat! Jyväskylä: Gummerus.

Eskola, Jari - Suoranta Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Halme, Juha. - Harinen, Päivi 2012. Hyvä, paha koulu- Kouluhyvinvointia hakemassa. Suomen Unicef, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 56. Verkkodokumentti.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/Hyva_paha_koulu.pdf> Luettu: 6.9.2014

Helander, Voitto 1998. Kolmas sektori. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka - Hurme Helena 2004. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hisrjärvi, Sirkka - Remes Pirkko - Sajavaara Paula 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Tammi.

Hokkanen, Liisa - Kinnunen Petri - Siisiäinen, Martti 1999. Haastava kolmas sektori-pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hotari, Kaisa-Elina – Oranen, Mikko – Pösö, Tarja 2013. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa: Bardy, Marjatta (toim.). Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print. 149-164

Icehearts ry:n esite. Kaikki pelaa, ihan oikeesti.

Ikonen, Oiva – Virtanen, Pirkko 2007. Hyvä oppimisympäristö. Teoksessa Ikonen, Oiva - Virtanen, Pirkko 2007. Erilainen oppija. Jyväskylä: PS-kustannus. 241-256

Jahnukainen, Markku 2012. Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Tallinna: Osuuskunta vastapaino.

Järventie, Irmeli – Sauli, Hannele 2001. Eriarvoinen lapsuus. Porvoo: Bookwell Oy.

Kiilakoski, Tomi 2015. Resursseja vai vuorovaikutuskulttuuria: onko osallisuus viime kädessä asenne? PowerPoint luento: 6.3.2015. Ullan aamukahvit, Lastensuojelun keskusliitto.

Laakso, Marja-Leena – Lajunen, Kaija - Aro, Tuija – Eklund, Kenneth – Poikkeus, Anna-Maija 2011. Vilkkaiden lasten vanhempien kokemuksia Perhekoulu interventtiosta. Verkkodokumentti. <<http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.metropolia.fi/se/k/0022-927-x/42/2/yliivilkk.pdf>> Luettu: 5.5.2014

Lastensuojelulaki 2007. Verkkodokumentti.
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P3>> Luettu 16.10.2014.

Launonen, Leevi 2007. Koulun arvotietoisuus. Teoksessa: Ikonen, Oiva – Virtanen, Pirkko 2007. Erilainen oppija. Jyväskylä: PS-kustannus. 133-140

Lehtonen, Heleena 2008. Sytykkeitä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Hämeenlinna: Tampereen yliopisto.

Lämsä, Anna-Liisa 2009a. Mun on paha olla- Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin, Juva: Bookwell Oy.

Lämsä, Anna-Liisa 2009b. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä – Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon valossa. Oulu: Oulun Yliopisto.

Mattila, Kati-Pupita 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy.

Michelsson, Katarina – Miettinen, Kaija – Saresma, Ulla – Virtanen, Pirkko 2003. AD/HD nuorilla ja aikuisilla. Juva: Bookwell Oy.

Mäensivu, Kirsti 2008. Kohti uutta koulukonseptia. Teoksessa: Lehtonen, Heleena (toim.). Sytykkeitä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Hämeenlinna: Tampereen yliopisto. 152-168.

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus- Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Prima Oy

Möttönen, Sakari – Niemelä, Jorma 2005. Kunta ja kolmas sektori- yhteistyön uudet muodot. Keuruu: PS-kustannus.

Numminen, Heli - Sokka Laura 2009. Lapsellani on oppimisvaikeuksia. Juva: Bookwell.

Oranen, Mikko 2007. Mitä mieltä?! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Verkkodokumentti. <<http://www.sosiaaliportti.fi/File/5a3129ac-bd59-46c7-b95f-379d04d1457c/Osallisuus-raportti+Oranen.pdf>>. Luettu 3.1.2015

Pajulammi, Henna 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Viro: Print Best

Pesonen, Aino-Elina – Lehtinen, Maria – Huhtala Katja 2010. Kouluvalmiuksien tukeminen pienryhmätoiminnan avulla. Teoksessa: Laine, Terhi – Hyväri, Susanna - Vuokila-Oikkonen, Päivi (toim.). Syrjäytymistä vastaan sosiaali ja terveysalalla. Latvia: Tammi

Pölkki, Kimmo 2011. Icehearts - sosiaalisen vahvistamisen tukimuotona. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma.

Raunio, Kyösti 2006. Syrjäytyminen. Vaajakoski: Gummerus Oy.

Ronkainen, Suvi – Pehkonen, Leila – Lindblom-Ylänne, Sari – Paavilainen, Eija 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy

Sillman – Strömdahl 2011. Icehearts yhteistyössä sosiaalitoimen ja koulun kanssa - ei neuvota vaan kysytään neuvoa. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaali – ja terveysala. Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaaliportti/lastensuojelun käsikirja, päivitetty 3.12.2012. Verkkodokumentti
<<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>>
Luettu: 3.9.2014

Takala, Marjatta 2010. Erityispedagogiikka ja kouluikä. Tallinna: Gaudeamus Helsinki University Press

Takala, Pertti 2005. Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Edita Prima Oy

Taskinen, Sirpa (toim.) 2001. "Huono ennuste"- Mitä on lasten ja nuorten syrjäytymisen? Helsinki: Stakes

Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen 1. painos. Helsinki: WSOY.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu>> Päivitetty 25.11.2014 Luettu: 12.1.2015

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Annel, 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Jyväskylä: Tammi

Turja, Leena 2007. Lasten osallisuus kasvatustyön suunnittelussa ja kehittämisessä. Teoksessa: Ikonen, Oiva – Virtanen, Pirkko (toim). Erilainen oppija- yhteiseen kouluun. Juva: Bookwell Oy

Turkka, Ilkka – Turkka, Ville 2008. Icehearts- Joukkue kasvun tukena. Juva: WS Bookwell.

Vartiomaäki, Teemu – Niemelä, Miika 2013. Icehearts- koulun kyljessä. Vaasa: Arkmedia.

Vertanen, Ilkka 2008. Yrittäjyyskasvatus syrjäytymisen ehkäisemisessä. Teoksessa: Lehtonen, Heleena (toim.). Sytykkeitä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Hämeenlinna: Tampereen yliopisto. 10-46.

Walliin, Aila 2011. Sosiaalityö koulussa - Avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma Oy

Åstrand, Riikka 2007. "Mustakin olis voinu tulla joku huligaani jos en mä olis siihen sirkukseen jumittunu" Harrastustoiminta syrjäytymisen ehkäisijänä - tapaustutkimus Suvelan sirkuksesta ja Iceheartsista. Pro gradu-tutkielma. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Kasvatustieteiden tiedekunta

